

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2017. 30 stp.
Fakultet for landskap og samfunn

En mobbefri skolegård

Utforming av skolegårder med et antimobbeperspektiv

Guro Grimnes
Landskapsarkitektur

BIBLIOTEKSIDE

TITTEL:

En mobbefri skolegård. Utforming av skolegårder med et antimobbeperspektiv.

TITLE:

A schoolyard free of bullying. Design of schoolyards with an anti-bullying perspective.

FORFATTER:

Guro Grimnes

HOVEDVEILEDER:

Karsten Jørgensen, professor ved fakultet for landskap og samfunn ved NMBU

SIDEANTALL:

86

OPPLAG:

5 stk

EMNEORD:

Skolegård, Oslo kommune, Mobbing, Trivsel, Miljøpsykologi,

KEYWORDS:

School yard, Oslo municipality, Bullying, Wellbeing, Environmental Psychology

En mobbefri skolegård

Utforming av skolegårder med et antimobbeperspektiv

Guro Grimnes

Masteroppgave i landskapsarkitektur
Fakultet for landskap og samfunn, 2017

FORORD

Denne oppgaven er avslutningen på min mastergrad i Landskapsarkitektur ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Oppgaven har et omfang på 30 studiepoeng.

Temaet for oppgaven er valgt på bakgrunn av en interesse for menneskelig utvikling og miljøpsykologi. Jeg har ønsket å utforske idéer om hvordan riktig design og utforming av skolegårder kan bidra til økt aktivitet og trivsel og redusere uønsket atferd. Målet har vært å finne prinsipper og virkemidler som kan brukes i videre planlegging.

Det er flere bidragsyttere som har engasjert seg i dette prosjektet. Først og fremst vil jeg takke min veileder Karsten Jørgensen for bidrag og støtte gjennom prosjektet. Jeg vil også takke Landskaperiet som med stort engasjement bidro med erfaringer og kunnskap til prosjektet. Til slutt vil jeg rette en stor takk til min kjære familie, gode venner og herlige medstudenter som har støttet meg og heiet meg fram gjennom prosessen.

Ås, 10.05.2017

Guro Grimnes

SAMMENDRAG

Teoridelen starter med en beskrivelse av omfang av, årsak til og tiltak mot mobbing. Den fortsetter med en gjennomgang av forskning og kunnskap om det fysiske miljøets betydning med spesiell vekt på miljøpsykologien. På tross av at mobbeproblematikken er så grundig undersøkt, finnes det relativt lite materiale om betydning av utforming av skolegården.

Skolegårdene ved fire osloskoler er undersøkt og analysert med utgangspunkt i seks ulike kategorier: areal, vegetasjon, rom, konfliktsoner, transparent miljø og aktivitet. Ved å sammenligne resultater om mobbing fra Elevundersøkelsen med kvaliteten på utearealet ved skolen, forsøker oppgaven å finne sammenhenger mellom den gode skolegård og den mobbefrie skole.

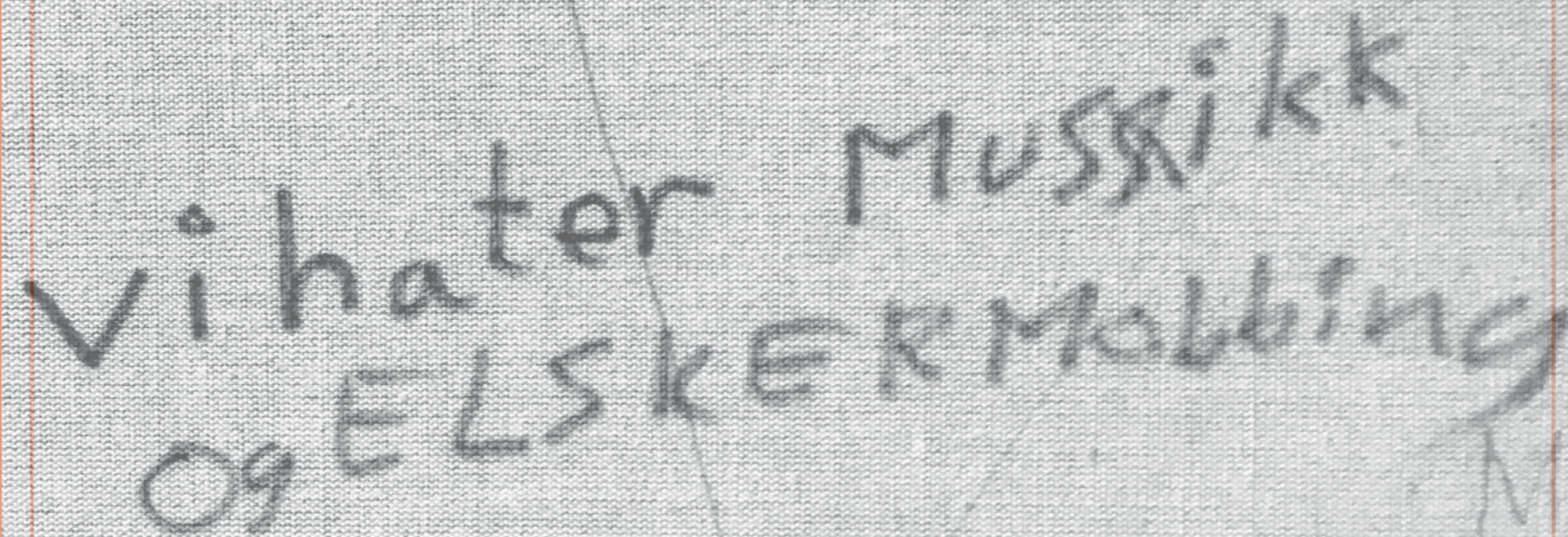
ABSTRACT

The theory begins with a description of the extent, the cause and the actions against bullying. It continues with a review of research and knowledge about the importance of the physical environment with particular emphasis on environmental psychology. Despite the fact that the bullying problem has been thoroughly investigated, there is relatively little material about the importance of the design of the schoolyard.

The schools at four Oslo schools are examined and analyzed based on six different categories: area, vegetation, room structures, hotspots, transparent environment and activity. By comparing results on bullying from the Student survey (Elevundersøkelsen) with the quality of outdoor space at the school, the thesis attempts to find connections between the good schoolyard and the schoolyard free of bullying.

KAPITTEL 1.

Introduksjon

Vihater Musikk
og ELSKER Mobbing

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Innledning	9	3. Undersøkelser og analyser	21	4. Diskusjon	63
1.1 Bakgrunn		3.1 Metode	22	3.1 Areal og forekomsten av mobbing	
1.2 Mål		3.1.1 Bygge egne rapporter		3.2 Vegetasjon og forekomsten av mobbing	
1.3 Problemstilling		3.1.2 Faktorer som analyseres		3.3 Romlighet og forekomsten av mobbing	
1.4 Metode		3.1.3 Metode		3.4 Konfliktsoner og forekomsten av mobbing	
1.5 Avgrensning		3.1.4 Avgrensning		3.5 Transparent miljø og forekomsten av mobbing	
				3.6 Aktivitet og forekomsten av mobbing	
2. Teori	11	3.2 Elevundersøkelsen	24	5. Avslutning	69
2.1 Mobbing	12	3.2.1 Hva er Elevundersøkelsen?		5.1 Refleksjon	
2.1.1 Det norske skolesystemet og mobbing		3.2.2 Indikator for mobbing og trivsel		5.2 Konklusjon	
2.1.2 Definisjon av mobbing		3.2.3 Lokasjon		5.3 Kildeliste	
2.1.3 Omfang og konsekvenser		3.2.4 Utvalg		5.4 Figurliste	
2.1.4 Teorier om årsakene til mobbing		3.2.5 Analyse av Elevundersøkelsen			
2.1.5 Den utviklingsøkonomiske modellen				Vedlegg	76
2.1.6 Tiltak mot mobbing		3.3 De fire skolene	32	Vedlegg 1 - Rapport, Elevundersøkelsen, Oslo kommune.	
		3.3.1 Disen skole			
2.2 Det fysiske miljøets betydning	16	3.3.2 Godlia skole		Vedlegg 2 - Rapport, Elevundersøkelsen, Trondheim kommune.	
2.2.1 Definisjon av miljøpsykologi		3.3.3 Karlsrud skole			
2.2.2 Betydningen av det fysiske miljøet		3.3.4 Tøyen skole		Vedlegg 3 - Spørreundersøkelse, Godlia skole.	
2.2.3 Teorier om eierskap, kontroll og trygghet					
2.2.4 Aktivitet i stedet for mobbing		3.4 Seksfaktors vurdering av de fire skolene	47	Vedlegg 4 - Indikator for mobbing.	
2.2.5 Estetikk		3.4.1 Areal			
2.2.6 En god skolegård		3.4.2 Vegetasjon			
2.2.7 Raketskolan i Sverige		3.4.3 Romlighet			
2.2.8 Faktorer med betydning for mobbing i skolegården		3.4.4 Konfliktsoner			
		3.4.5 Transparent miljø			
		3.4.6 Aktivitet			

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Selv om man vet mye om årsaker og tiltak mot mobbing, er det et kunnskapshull om det fysiske utemiljøets betydning for arbeidet mot mobbing. Mobbeproblematikken er svært innfløkt. Mange av variablene er grundig belyst gjennom forskning, mens betydningen av skolegårdens utforming ikke er tilsvarende grundig undersøkt. Mer kunnskap om hvilken betydning utformingen av skolegården har for forekomsten av mobbing etterspørres.

Lege i samfunnsmedisin Dag-Helge Rønnevik (2016) etterlyser mer kunnskap om betydningen av skolens uteområde for forekomsten av mobbing. Rønnevik mener at vi mangler nødvendig kunnskap om hvordan vi kan forebygge mobbing i skolegården. Silsand og Kristoffersen (2016) etterlyser i sin masteroppgave at flere enn psykologene og pedagogene engasjerer seg i mobbeproblematikken. Ved å involvere flere av samfunnsvitenskapene kan man forstå kompleksiteten ved mobbing og dermed utvikle bedre tiltak (Silsand & Kristoffersen, 2016). Større utredninger innenfor dette temaet kan føre til endringer i kommuners prioritering når det gjelder arbeidet mot mobbing (Rønnevik, 2016).

I mars 2017 publiserte Utdanningsdirektoratets r

rådgivningstjeneste for skoleanlegg en artikkel om utforming av skolens fysiske miljø. Det ble spesielt pekt på at det er viet for lite oppmerksomhet til arbeidet mot mobbing (Utdanningsdirektoratet, 2017).

1.2 Mål

Målet med oppgaven er å avgjøre om fysisk utforming av skolens uteareal spiller en rolle for forekomsten av mobbing i skolegården.

Ved å bruke eksisterende kunnskap om tiltak som erfaringsvis hjelper mot mobbing og for trivsel, vil jeg undersøke om det finnes en sammenheng mellom mobbing ved skoler og skolegårdens utforming.

1.3 Problemstilling:

Kan en skolegård planlegges og tilrettelegges slik at mobbing kan forebygges?

Hvordan kan det i tilfelle gjøres?

1.4 Metode

For å kunne svare på hvorvidt utformingen av skolens uteareal har noe å si for forekomsten av mobbing, var det ønskelig å sammenligne skolegårder hvor det var lite mobbing med skolegårder hvor det var mye mob-

bing. Utvelgelse av skolene ble gjort ut i fra en analyse av Elevundersøkelsen. Videre ble skolegårdene ved de fire utvalgte skolene vurdert ut fra seks faktorer. Informasjonen fra de fire skolene har blitt hentet inn ved observasjoner og registreringer gjort ved befaring, samtaler med ansatte ved skolene, analyser av kartmaterialer og annen tilgjengelig informasjon.

1.5 Avgrensning

Avgrensninger er nødvendig når et såpass omfattende tema som mobbing skal beskrives. Teoridelen av oppgaven vektlegger mest den delen av mobbingen som har med friminutter og uteareal å gjøre. Variabler for mobbing utover fysisk utforming i skolegården er ikke inkludert.

I hovedsak analyseres tall om mobbing og trivsel fra Oslo kommune, da spesielt fire skoler her.

KAPITTEL 2.
**Teorier om mobbing og
det fysiske miljøets betydning**

2.1 MOBBING

Teoridelen starter med en innføring i temaet mobbing. Denne innføringen tar kun for seg en begrenset del av den kunnskapen vi har og forskningen som er gjort på feltet. En slik avgrensning er nødvendig for at oppgaven skal få en praktisk oppbygning. Teoriene som er valgt å fokusere på i forbindelse med temaet mobbing er de teoriene jeg anser som anvendelige og hensiktsmessige for å besvare oppgavens tema.

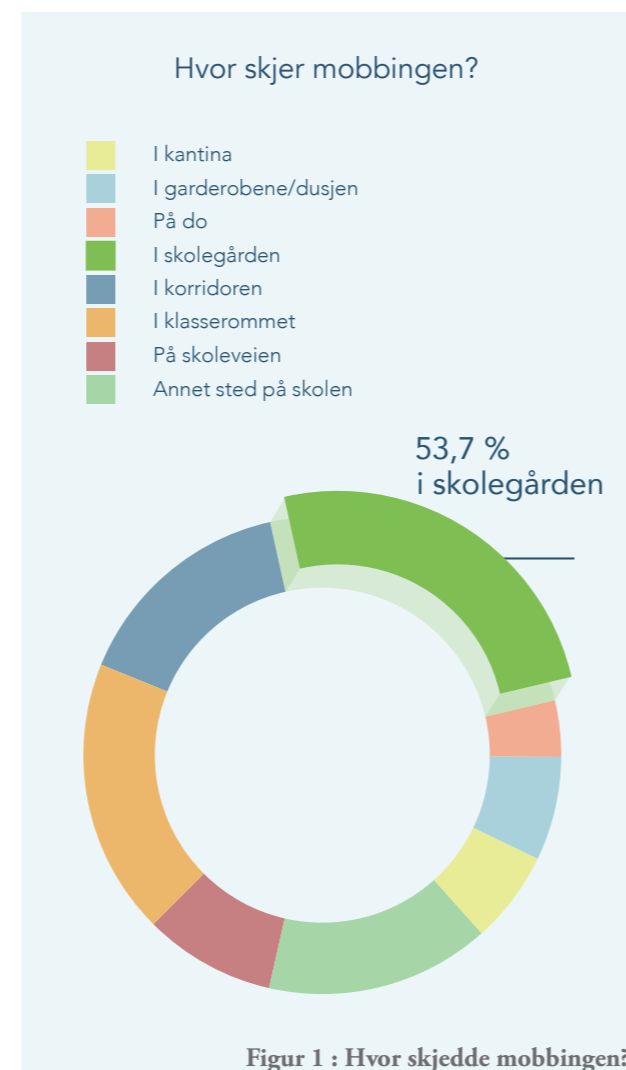
2.1.1 Det norske skolesystemet og mobbing

Opplæringslovens formålsparagraf slår fast at skolen skal «...opne dører mot verda og framtida og gi elevane ... innsikt og forankring.» (Opplæringsloven, 1998) Alle barn og unge i Norge har rett til utdanning uavhengig av bosted, kjønn, sosial og kulturell bakgrunn og eventuelle spesielle behov. I Norge er all offentlig utdanning gratis, og for barn fra 6 - 16 år er det obligatorisk grunnskole (Opplæringsloven, 1998). På skolen skal elevene utvikle kunnskap, holdninger og ferdigheter, og kvaliteten på det som skjer inne så vel som ute er avgjørende for at målene nås. Skolens ressurser og miljø spiller inn på hvordan barn formes og utvikler seg (Lillejord, et al., 2014). Dessverre er det mange barn som gruer seg til å gå på skolen hver eneste dag fordi de blir mobbet (Strand, 2013). Mobbing i skolehverdagen er et samfunnsproblem som oppleves som en stor påkjenning og kan ha langvarig negativ effekt på mobber, offer og pårørende (NOU, 2015).

«Hadde noen regnet sammen samfunnskostnadene av mobbing, og lagt regningen på bordet, ville innsatsen for å få stoppet mobbing økt betraktelig». Dette sier Klara Øverland, forsker ved Universitetet i Stavanger, til avisen Vårt Land i forbindelse med en artikkel om hvordan mobbing påvirker folkehelsen (Bjåen, 2016).

2.1.2. Definisjon av mobbing

«Mobbing er gjentatt negativ atferd fra en eller flere rettet mot en elev som kan ha vanskelig for å forsvare seg.» (Olweus, 1992). Negativ atferd i forbindelse med mobbing er når noen med hensikt påfører andre ubehag. Dette kan være å plage noen verbalt, utøve fysisk vold, eller gjennom mer skjulte handlinger som utestengning, grimaser, eller baksnakking (Olweus, 1992). Denne definisjonen brukes også av Utdanningsdirektoratet i forbindelse med Elevundersøkelsen. (Se punkt 2.1.3.)

2.1.3. Omfang og konsekvenser av mobbing

Det er ikke enkelt å avdekke omfanget av mobbing blant barn ettersom det ofte skjer i det skjulte (Wendelborg, 2017). Et verktøy for å avgjøre omfanget av mobbing er Elevundersøkelsen som hvert år gjennomføres ved alle grunnskoler i Norge. Elevundersøkelsen er en årlig undersøkelse der elever får si sin mening om læring og trivsel i skolen. Svarene brukes av skolen, kommunen og staten for å gjøre skolen bedre." (Utdanningsdirektoratet, 2016). I Elevundersøkelsen for skoleåret 2016/2017 oppgir 4,6 prosent av elevene ved norske skoler at de blir mobbet (Wendelborg, 2017). Mobbing kan skje overalt, men mesteparten av mobbingen foregår i klasserom, i korridorene og i skolegården. Over 50 prosent av de som mobbes oppgir at mobbingen skjer i skolegården (Wendelborg, 2017). Ca. 1800 timer av elevenes totale oppholdstid i grunnskolen består av friminuttstid, og store deler av denne tiden tilbringes i skolegården (Limstrand, 2000). Belastning ved mobbing kan være stor, og konsekvenser kan være både fysiske og psykiske problemer hos mobbeofferet. Problemer som stress, angst, depresjon, søvnmangel, sykdom og fysisk smerte registreres hos flere av de som blir, eller har blitt mobbet. Som en følge

av dette kan skolemotivasjonen, konsentrasjonen, og evne til å lære reduseres (Idsøe, 2015).

2.1.4. Teorier om årsakene til mobbing

I stor grad forstås mobbing som et sosialt problem, der samspillet mellom mobber og mobbeoffer står i fokus. Olweus (1992) argumenterer for at størrelse på klassene, inspeksjonssystem, holdninger fra ansatte i skolen og tilstedeværelse av voksne i friminuttet er faktorer som spiller en viktig rolle for omfanget av mobbing. Det eksisterer fire hovedteorier om hva som forårsaker mobbing (Coyne & Monks, 2011).

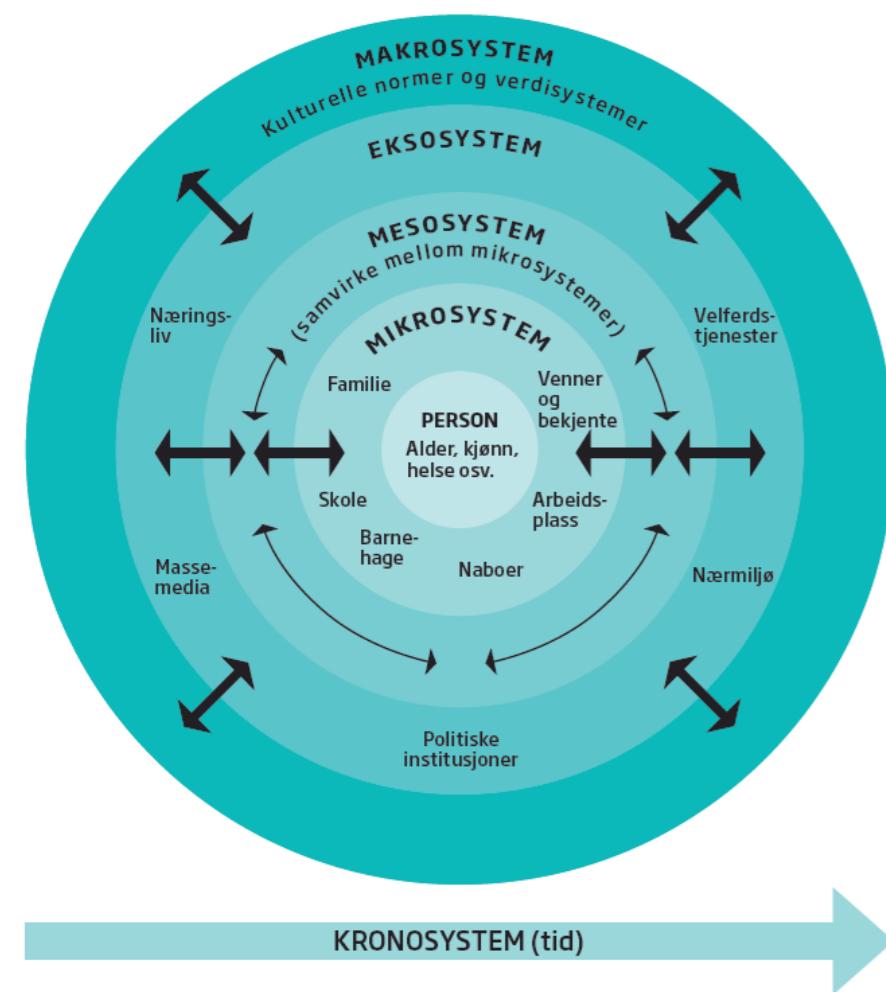
I. Den første av disse er teorien som har et psykologisk utgangspunkt og fokuserer på oppvekstforhold og tilknytning til foreldre. Her går man ut i fra at barn med dårlig tilknytning til sine foreldre får svekkede sosiale ferdigheter og er mer tilbøyelige til å krenke eller mobbe andre enn det barn med bedre tilknytning til sine foreldre er (Coyne & Monks, 2011).

II. Teori to handler om at barn lærer sine sosiale egenskaper ved å observere og etterligne andre barn. Det anses derfor som viktig å ha gode rollemodeller i kampen mot mobbing (Coyne & Monks, 2011).

III. Utgangspunktet for den tredje teorien viser til at årsaken til mobbing ikke handler om individets egenskaper, men om situasjonen individet befinner seg i. Mobbing er et resultat av den kulturen det er en del av (Coyne & Monks, 2011).

IV. Det fjerde teoretiske utgangspunktet er et mer sammenfattet bilde av årsaken til mobbing og kalles interaksjonsteoriene. Her beskrives komplekse årsaker uten enkle løsninger. Her inkluderes personlige egenskaper ved mobbeoffer og mobber, situasjonen de involverte befinner seg i, ressursene skolen tilbyr og samfunnet som en helhet (Coyne & Monks, 2011).

Det er dette utgangspunktet jeg har valgt i tilnærmingen til dette temaet. Også Utdanningsdirektoratet møter mobbeproblematikken ved å anerkjenne at årsakene er komplekse. «Årsaken til at noen oppfører seg på en slik måte at andre føler seg krenket og utstøtt kan en finne både på individ-, gruppe- og systemnivå.» (Utdanningsdirektoratet, 2013).

Figur 2 : Den utviklingsøkologiske modellen.

2.1.5. Den utviklingsøkologiske modellen

Urie Bronfenbrenners (1979) utviklingsøkologiske teori forklarer prosesser mellom individ og miljø som påvirker utvikling og vekst hos barn (Helsedirektoratet, 2015). Teorien påpeker nettopp det at årsaker til atferd hos individer må ses i en kontekst med flere faktorer som spiller inn. Ved å studere den utviklingsøkologiske modellen kan man få en oversikt over de komplekse faktorene som har betydning for hvordan mennesket handler i ulike situasjoner. Modellen er en illustrasjon på de fire samfunnssystemene som former sosiale interaksjoner. Systemene kalles mikro-, meso-, ekso- og makrosystemene» (Helsedirektoratet, 2015).

I. I mikrosystemet finner man individet med personlighet, erfaringer og egenskaper personen har. Individet er deltaker i de nære miljøene rundt kalt mesosystemet.

II. Mesosystemet består av bl.a. familie, venner og evt. skole. Det fysiske miljøet i skolegården er et element i mesosystemet som påvirker barn direkte, og det kan derfor ha innvirkning på barns atferd og utvikling (Helsedirektoratet, 2015).

III. Videre kommer Ekosystemet hvor individet ikke er deltaker, men likevel kan påvirkes av det som skjer her. Et eksempel på dette kan være skolens tilgang på ulike ressurser, noe som påvirker skolemiljøet som individet er deltaker i.

IV. Makrosystemet preger alle systemene og består av faktorer som kultur, tradisjoner og normer (Rønningen, 2003, sitert i Helsedirektoratet, 2015).

Det er altså et stort komplekst system som avgjør hva som påvirker individet. Samt et komplekst system som preger skolens sosiale miljø og er avgjørende for mobbing.

2.1.6. Tiltak mot mobbing

Det er lovfestet at skoler og kommuner skal fremme elevenes helse, trivsel og læring gjennom skolens fysiske miljø (Opplæringsloven, 1998). Det er mulig å bøtelegge kommuner og skoler som ikke tar grep for å motvirke mobbing ved skolene. Dette gjelder både grep ved det psykososiale og fysiske miljøet (Opplæringsloven, 1998). I dag jobbes det aktivt for å motvirke mobbing i skolen. Gjennom ulike programmer og kurs skal elever, lærere og foreldre utvikle kunnskap og metoder for å forebygge, avdekke og takle mobbing (Læringsmiljøseneteret, 2015).

Et slikt program er Olweusprogrammet som beskriver ulike tiltak for å hindre mobbing og uønsket atferd blant elevene.

Hovedmålene med Dan Olweus tiltaksprogram er -å redusere eller fjerne eksisterende mobbeproblemer fullstendig både i og utenfor skolemiljøet og -å forebygge nye problemer.

Olweusgruppen deler tiltakene i tre nivå:

1. Tiltak på individnivå
2. Tiltak på klassenivå
3. Tiltak på skolenivå

På skolenivået er ett av åtte underpunkter: "Mer attraktivt utemiljø", og Olweus mener det kan være en sammenheng mellom mobbing og kjedsomhet i skolen (Olweus, 2000). Studier viser at gode utearealer reduserer mengden vold, mobbing og uro blant elevene og stimulerer trivsel, motivasjon og læringsevne. En godt utrustet skolegård med rom for positive aktiviteter er, ifølge Olweus, sentralt i arbeidet for å redusere mobbing (Sosial- og helsedirektoratet, 2003). I Norge har arbeidet mot mobbing hatt høy prioritering på alle nivåer i flere år (Utdanningsdirektoratet, 2017). Det har i liten grad vært rettet fokus mot tiltak i det fysiske miljøet som kan bedre det psykososiale skolemiljøet (Utdanningsdirektoratet, 2017).

På tross av at årsakene til mobbing er komplekse og omfatter både samfunn, relasjoner og miljø, er det

altså slik at det er rom for forbedringer og fortsatt mulighet for å utvide kunnskapen om hvilke tiltak som kan gjøres for å forebygge mobbing.

2.2 DET FYSISKE MILJØETS BETYDNING

I dette kapitlet vil jeg gå gjennom forskning og kunnskap om utforming av skolegården og mobbing, beskrive hvilken innvirkning fysisk utforming har. Jeg vil først gjøre rede for ulike teorier om atferd og fysisk miljø hentet fra miljøpsykologien. Til slutt vil jeg presentere prosjekter som er aktuelle for utforming av skoler med et antimobbeperspektiv.

2.2.1. Definisjon av miljøpsykologi

Miljøpsykologi er studiet av sammenhengen mellom det fysiske miljøet og menneskers atferd og psykologiske tilpasning (Stokols & Altman, 1987). Det er et tverrfaglig felt hvor metoder, teorier og perspektiver er satt sammen fra ulike disipliner som psykologi, sosiologi, antropologi, landskapsarkitektur, geografi, m.m (Nordh et. al, 2012). Med det fysiske miljøet menes de fysiske rammene gitt på et sted. Dette kan være både naturgitte og menneskeskapt faktorer og elementer. Eksempler på dette er topografi, klima, temperatur, bygninger, vei, beplantning, m.m. (Nordh et. al, 2012).

2.2.2 Betydningen av det fysiske miljøet

Det er gjennom sanseapparatene våre at vi oppfatter de fysiske omgivelsene (Kolstad, 2007). Vår persepsjon av blant annet lyd, lukt, form, farge og temperatur i det miljøet vi befinner oss, har betydning for hvordan vi føler og oppfører oss her. «Vi oppfører oss på en måte som er tilpasset stedets utseende og det stedet symboliserer av for eksempel verdi, ansvar og betydning.» (Kolstad, 2007). Kolstad (2007) forklarer at disse reaksjonene er basert på tidligere erfaringer, interesser og forventninger hver enkelt har til et sted. Inntrykk vi danner oss ved å bevist og ubevist tolke omgivelsene vil altså i stor grad oppleves ulikt

fra person til person. Likevel finner man tendenser i forskningen som viser at det er noen egenskaper ved omgivelsene våre som de fleste til en viss grad vil tolke likt (Kolstad, 2007). Ved å evaluere kvaliteten og mulighetene det fysiske miljøet skaper, danner mennesker seg et bilde av hva som kan skje og hva de ønsker å gjøre der (Stokols, 1987). Forskning viser at ved å planlegge og forme omgivelsene våre kan man øke sosial kontroll, legge til rette for interaksjon mellom mennesker og oppfordre til bestemt aktivitet (Newman, 1972; Gehl, 1971; Lindholm, 1995). Som svar på spørsmålet: ”Hvordan kan landskapsarkitekter bidra til en utforming av skolegården som forebygger mobbing?”, kan det være aktuelt å bruke ulike teorier fra miljøpsykologien.

2.2.3. Teorier om eierskap, kontroll og trygghet

En kjent teori fra miljøpsykologien er arkitekt og byplanlegger Oscar Newmans (1972) teori om «Defensible Space». Teorien bygger på en studie gjort av ulike nabolag i New York. Newman fant at i områder med høyblokker var det flere tilfeller av kriminalitet enn i boligprosjekter med lavere bebyggelse. Han mente at den fysiske utformingen hadde stor innflytelse på hyppigheten av kriminalitet.

Hans konklusjon var at beboerne i høyblokkene manglet følelse av eierskap og ansvar for områdene rundt. Dette forklarte han med at områdene var store og uoversiktlige samtidig som det var mange mennesker her. På grunn av manglende kontroll på området åpnet muligheten seg for flere kriminelle handlinger. Newman (1972) foreslo ulike tiltak for å skape bedre oversikt i områdene rundt høyblokkene. Han foreslo å plassere bygningenes vinduer, innganger, terrasser, o.l. på en slik måte at man fikk oversikt over utearealene rundt. Slik ville det være mulighet for at flere «overvåket» området. En slik løsning vil også gi mennesker som oppholder seg her en følelse av at de blir sett og eventuelt kriminelle kan føle seg eksponert. Sammen med disse virkemidlene foreslo Newman (1972) også å dele opp de store områdene utenfor høyblokkene i mindre rom. Dette kan gjøres ved å bruke gjerder, beplantning, eller belegg. Ved å dele opp området i mindre rom vil hvert rom få færre brukere og dermed blir følelsen av eierskap og ansvar større.

En lignende teori er Broken Windows teorien. I følge Nordh et. al. (2012) går teorien ut på at dersom et område ikke vedlikeholdes og ivaretas, vil det kunne oppstå mer vandalisme og uønsket atferd på stedet.

I tillegg var det slik at selv om man fikset opp skadene på området, fortsatte den dårlige oppførselen fordi normen allerede var satt. Forslag for å endre slike holdninger var å gjøre tiltak som viser tegn på at det her finnes mennesker som tar vare på stedet. Dette kan være tiltak som vedlikehold, avgrensning av områder ved hjelp av gjerder som viser eierskap og å anlegge beplantning. Eierskap, oversikt og avgrensning av rom kan altså fungere som tiltak mot uønsket atferd. Teoriene peker på at det fysiske miljøet har innvirkning på atferden.

2.2.4. Aktivitet i stedet for mobbing

Utemiljøer hvor det er tilrettelagt for at barn skal kunne være aktive og leke vil kunne bidra til å redusere mobbing (Olweus, 1992). Mobbing forekommer ofte mer på visse plasser enn andre. Dette kan være bortgjemte områder, eller ved toalettene (Olweus, 1992). Dersom man lokaliserer steder i skolegården hvor det er enkelt å gjemme seg bort fra de voksne, bør man holde disse stedene under oppsikt eller gjøre endringer for å fjerne risikoen for mobbing, eller annen uønsket sosial atferd (Olweus, 1992). Sosial- og helsedirektoratet gav i 2003 ut en rapport som handlet om skolens uteareal. Rapporten beskriver ulike behov for arealnormering

og virkemidler for å skape gode utearealer. De positive effektene av dette er flere, blant annet kan det redusere forekomsten av mobbing (Thorén, 2003). Det er derfor viktig å skape muligheter for å kunne drive med ulike aktiviteter som møter de forskjellige preferansene hos barna. Dette funnet støttes også av en studie av utearealer ved skoler i England. Her ble mobbingen kraftig redusert da utearealet ble omformet til å ha et mer allsidig tilbud der flere elever kunne finne en aktivitet de trivdes med og behersket (Thorén, 2003). Det samme studiet viste også at konflikter som oppsto i skolegården, ble tatt med inn i klasserommet og forstyrrer læringsarbeidet (Thorén, 2003). Skudeneshavn skole ble i denne sammenheng løftet frem som et godt eksempel på en skolegård med et godt aktivitetstilbud. I dette skoleanlegget er utemiljøet variert med mye natur, flere nisjeaktiviteter og både store og små områder for lek (Thorén, 2003). Et amerikansk eksperiment viser også at forandringer i skolegårdens design førte til en endring i elevenes atferd. I eksperimentet forsøkte man å forbedre mulighetene for lek i skolegården. Resultatet var mer kreativ lek som samtidig involverte flere elever (Lindholm, 1995). Undersøkelser tyder på at fysisk aktive barn blir motorisk gode, og god motorikk gjør barna tryggere

Figur 3 : Skudeneshavn skole

på seg selv og mer populære i jevnaldringsgruppa. Dette kan være forebyggende for mobbing og være motiverende for skolearbeidet (Anderssen et.al, 2008).

2.2.5. Estetikk

Estetikk er av betydning for hvordan mennesker reagerer i visse omgivelser (Kolstad, 2007). Estetikk er læren om det skjønne i kunst og natur. Det handler om det vi synes er smakfullt og vakkert. Det er vanskelig å avgjøre hva hver enkelt opplever som estetisk vakkert

ettersom smak og behag er subjektivt. Hva som oppfattes som vakkert varierer fra person til person. Disse variasjonene er knyttet til forskjeller i blant annet kultur, tradisjoner og individuelle erfaringer. Forskning har likevel funnet seks egenskaper ved omgivelsene som har estetisk kvalitet for de fleste av oss. Disse er orden, moderat kompleksitet, innslag av naturelementer, godt vedlikehold, utsyn, harmoni og balanse (Nasar, 2000; sitert fra Cold, 2002). Årsaken til at disse egenskapene foretrekkes

forbindes med opplevd trygghet, sosial status og forståelse av rommet vi oppholder oss i (Kaplan & Kaplan, 1989). Maslow og Mintz (1956) forklarte at pene omgivelser påvirker menneskets person- persepsjon, slik at man vil tillegge mennesker man møter i pene omgivelser mer positive egenskaper. De fant også at mennesker som oppholdt seg i pene omgivelser var i bedre humør og ble mer energiske, mens personer som oppholdt seg i «stygge» rom raskere ble trøtte og irriterte. Funnene regnes som et klassisk eksempel på at omgivelsene påvirker oss selv når man ikke er klar over det (Cold, 2002).

2.3.6. En god skolegård

Gunilla Lindholm (1995) skrev doktorgrad i landskapsarkitektur om planlegging av skolegårder. I et av hennes forskningsprosjekter presenteres ulike egenskaper som er avgjørende for om en skolegård oppleves som «god», eller «dårlig». I en spørreundersøkelse gjort ved 250 skoler i Sverige ble lærerne spurt om sin oppfatning og inntrykk av skolegården. Her ble det stilt spørsmål om det var nok aktivitet utendørs, og om det fantes nok tilgjengelig areal i skolegården til å gjennomføre utendørsaktiviteter. De fem skolene med mest og minst fornøyde lærere ble valgt for studier videre i

forskningsprosjektet. Målet var å finne forskjellene mellom disse skolegårdene og dermed avgjøre hvilke faktorer som utgjør en «god» skolegård (Lindholm, 1995). Det Lindholm fant her var at det var stor forskjell i aktivitetsnivå i skolegårdene. I de «gode» skolegårdene var de mer aktivitet enn i skolegårdene som var rangert som «dårlige». En større forskjell fantes også i antall rom som ble brukt i de ulike aktivitetene. Det var en tydelig tendens til at et større antall rom ble brukt til lek i de «gode» skolegårdene. Videre fant Lindholm at de «gode» skolegårdene hadde tilgang til naturlige områder, mens det i de «dårlige» skolegårdene ikke hadde tilgang til slike områder. Ved de dårlige skolegårdene var det desto større arealer med gressplen. Et trekk ved aktivitetene i de «dårlige» skolegårdene var aktiviteter knyttet til funksjonsbestemt utstyr. I de «gode» skolegårdene var det hyppigere aktivitet og lek som barna hadde funnet på selv.

2.2.7. Raketskolan i Sverige

Raketskolan i Sverige er et skolebyggingsprosjekt hvor utformingen ble planlagt med et antimobbe- perspektiv (Westberg, 2016). Her er fokuset rettet mot skolens interiør og arkitektur. Viktige prinsipper i dette prosjektet handler om å skape åpne, transparente løsninger og hindre bortgjemte om-

Figur 4: Raketskolan, Sverige

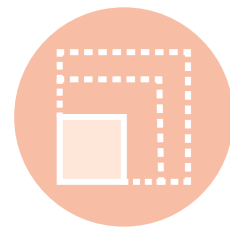
råder. Målet er å skape et trygt sted hvor barn føler seg sett av de voksne (Larlabbet, 2015). Ved å sette inn glassvegger, lage åpne trappeløsninger, fjerne lange korridorer og ved å lokalisere møtepunkt på sentrale steder ble det mulig for lærere og elever å ha et større overblikk og dermed får flere med seg det som skjer. Slik føler barn seg mer trygge og sett og terskelen for å mobbe blir høyere (Larlabbet, 2015). I antimobbe- prosjektet med Raketskolan ble målområder som toa- letter og innganger hvor alle barn har behov for å være i løpet av skoledagen lokalisert på oversiktlige steder. Slik unngikk man at barn måtte oppholde seg på steder der det ikke er voksne til stede (Larlabbet, 2015). Raketskolan er et interessant prosjekt hvor skolens ut-

forming har fått en stor rolle i arbeidet mot mobbing.

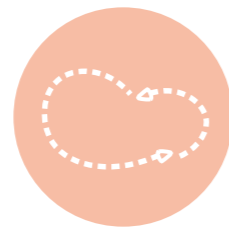
I en undersøkelse utført av NTNU så man på elevenes motivasjon og trivsel knyttet til utformingen av ulike undervisningsrom. Resultatene viste at flere elever opplevde en nedstemt følelse i rom hvor det var mørkt, trangt, nedslitt, rotete og fravær av pynt og naturele- ment. Derimot viste undersøkelsen at i rom hvor det var åpne løsninger, orden, større plass og innslag av naturelementer, var elevene mer motiverte for å lære, og de opplevde det som mer positivt å oppholde seg i her (Utdanningsdirektoratet, 2017). Selv om begge disse eksemplene gjelder innendørs, er det grunn til å tro at de samme prinsippene også gjelder utendørs.

2.2.8 Faktorer med betydning for mobbing i skolegården.

Forskning viser til ulike faktorer i skolegården som kan ha betydning for forekomsten av mobbing. Faktorene kan deles inn i seks kategorier: Størrelsen på arealet, forekomsten av vegetasjon, struktur og rom i skolegården, konfliktområder, transparent miljø og mulighet for aktivitet. Skjemaet inneholder mer informasjon om hva hver kategori omfatter.

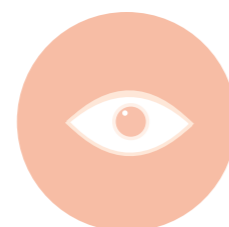
Areal: Areal i skolegården kan ha noe å si for forekomsten av mobbing. I analysen blir det sett på netto uteareal tilgjengelig per elev i skolegården. Det stilles et generelt minimumskrav på 50 m² per elev (Thorén, 2003). Areal gir rom for mulighet til flere typer aktivitet. Det kan være større mulighet for elever å unngå områder de opplever som utrygge.

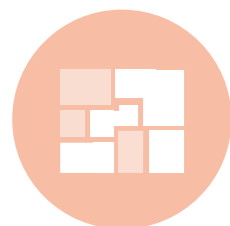
Konfliktområder: Det å ha mulighet til å unngå områder hvor det oppstår trøbbel, eller som elever opplever som utrygge kan også være forebyggende mot mobbing. En stor andel konflikter skjer når det er trangt om plassen, for eksempel når alle elevene skal ut til og inn fra et friminutt. Hvor mange elever som bruker hver av inngangene ved skolen kan ha påvirkning på antall konflikter mellom elever (Mohlin & Ramdell, 2012). Dette kan være innganger og korridorer.

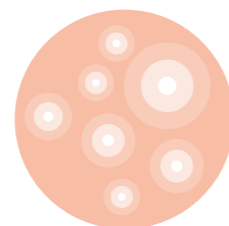
Vegetasjon: Innslag av vegetasjon i skolegården kan ha betydning for trivsel, og man ser at lek-pregede aktiviteter er høyere i skolegårder med naturlige områder. Estetiske kvaliteter i form av naturskjønne omgivelser kan også ha en positiv effekt på trivsel. Studier viser at naturlige omgivelser har en stressreducerende effekt på mennesker. Naturlige områder er viktigere for høy aktivitet enn plen.

Transparent miljø: Det at lærere er til stede i friminuttet som tilsynslærere er kanskje en av de viktigste tiltakene mot mobbing i skolegården (Alvant, 2009) Elever oppgir at mobbing skjer når de voksne ikke ser. Det virker logisk at skolegårder hvor det er færre bortgjemte hjørner og lett å ha oversikt er skolegårder hvor det foregår mindre mobbing. Erfaringer fra miljøpsykologien viser også at folk oppfører seg bedre når de har en følelse av å bli sett.

Romlighet: Arkitekturen og det fysiske miljøet bør skape rom for aktivitet, utfoldelse og fellesskap. men vi trenger også det private rommet. Hall mener opplevelsen av et gitt rom bestemmes av hva man kan foreta seg der (1973). Det som oftest er ønskelig, er en fleksibilitet der det er en overenstemmelse mellom design og funksjon. Ulikheter mellom rom er viktig, slik at den enkelte aktør kan engasjere seg eller ikke.

Aktivitet: Olweus mener at en årsak til mobbing kan være at barn kjeder seg (2012). Det er viktig å legge til rette for lek og aktivitet. Det eksisterer forskning på at ulike aktiviteter tilfredstiller forskjellige barns behov. Det må være et mangfold i aktiviteter slik at alle barn kan finne en aktivitet de trives med i skolegården. Dermed vil uønsket atferd unngås.

KAPITTEL 3. Undersøkelser og analyser

3.1 METODE

Analysekapitlet starter med en gjennomgang og beskrivelse av metodene som er brukt for å gjøre nødvendige registreringer og analyser. Videre er det redegjort kort for hva som er registrert og analysert. Det blir også redegjort for hvilke avgrensninger som var nødvendige.

3.1.1 Bygge rapporter

Temaet for oppgaven er utforming av skolegården sett i sammenheng med forekomsten av mobbing. Det var derfor nødvendig å innhente tall om skolemobbing. Slik informasjon har man tilgang til på Skoleporten som er en del av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Her kan man lage sine egne rapporter basert på undersøkelser gjort av Utdanningsdirektoratet. Den aktuelle informasjonen er innhentet gjennom den nasjonale Elevundersøkelsen som gjennomføres ved alle skoler hvert år (se neste kapittel). Rapportene som ble satt sammen og hentet ut, ble brukt til å lage tabeller og få en oversikt over det psykososiale miljøet ved skolene. Mer om dette i kapitlet om Elevundersøkelsen.

3.1.2 Faktorer som analyseres

For å kunne svare på hvorvidt utformingen av sko-

lens uteareal har noe å si for forekomsten av mobbing, var det ønskelig å sammenligne skolegårder hvor det var lite mobbing med skolegårder hvor det var mye mobbing. Til denne studien ble det valgt ut fire skoler. To av skolene har relativt lav forekomst og to har høy forekomst av mobbing. Tallene viser både til siste års måling og til et noe lengre tidsrom. Ved skolene ble det gjort registreringer som er basert på funn gjort i kunnskapskapitlet. Det vil si at ulike faktorer ved skolegårdens utforming som kan ha betydning for forekomsten av mobbing er registrert og analysert. Disse faktorene er:

Areal: Størrelse på det tilgjengelige utearealet og forholdet mellom arealet og antall elever ved skolen.

Vegetasjon: Forekomsten av vegetasjon. Både type vegetasjon og omfang.

Romlighet: Rom som skaper elementer, som bygningsstruktur, vegetasjon, aktivitetskapende elementer og

elevenes bruk.

Bevegelseslinjer: Dette innebærer en vurdering av hvordan elevene kan bevege seg rundt i skolegården; valg av veier for å komme til ulike steder i skolegården, barrierer, lokaliseringen av innganger, eller steder elevene må passere for å komme til klasserom, toalett, fotballbane eller lignende.

Sikt: Her er det registrert hvilke områder i skolegården det er lett å ha oversikt over og hvilke områder som ligger bortgjemt.

Aktiviteter: Elementer som legger opp til lek, områder med forskjellig type lek, aktivitetsnivå, kompleksitet i lekeaktivitetene

3.1.3 Metode

Informasjonen fra de fire skolene har blitt hentet inn ved observasjoner og registreringer gjort ved befaringsamtaler med ansatte ved skolene, analyser av kartmaterialer og annen tilgjengelig informasjon.

Ved befaringsamtaler ble det registrert vegetasjon, sikt, bevegelseslinjer, romlighet, tilgjengelighet og barnas bruk av skolegården gjennom friminuttet. Arealberegning av skolegården ble gjort ved oppmålinger av området. Metoden fører med seg en viss feilmargin, men er tilstrekkelig nøyaktig til å sammenligne skolegårdarealet.

Bygninger, boder og parkeringsareal er utelatt for å gi en mest nøyaktig fremstilling av hvor stort areal elevene har tilgang på. Samtaler med ansatte ved skolene ble gjennomført med utgangspunkt i en intervjuguide, men samtalen var åpne og ulike temaer ble diskutert. Informantene er anonymisert. Kartmaterialet er hentet fra Norgeskart, 2016 og lastet ned fra Norgedigitalt, 2016. Annen tilgjengelig informasjon vil si skolens nettsider, avisartikler og historiske bilder.

3.1.4 Avgrensning

Det har vært gjort kvalitative studier ved fire skolegårder, dette for å ha mulighet til å gjøre omfattende registreringer og dermed ha mulighet til å sammenligne de ulike skolegårdene. Det er kun gjort registreringer av den fysiske utforming og elementene i skolegården. Som nevnt tidligere i oppgaven, er det flere variabler som spiller inn på forekomsten av mobbing -som tilstedeværelse av vakter i friminuttet og elevsammensetningen. Slike variabler er det ikke tatt hensyn til i denne studien. Det er heller ikke gjort registreringer av området utenfor skolegården. Det kan være variasjon i skolens bruk av nærmiljøanlegg, men i denne studien er det tatt utgangspunkt i og gjort registreringer av det arealet elevene har disponibelt i hvert eneste friminutt.

På Utdanningsdirektoratets nettsider kan man produsere egne rapporter og slik finne resultater som omhandler trivsel, mobbing, motivasjon, læring, trygt miljø, rådgivning og hjem-skole samarbeid for grunnskole, videregående og fag og yrkesopplæring.

1. Enhet 2. Indikator 3. Utvalg 4. Last ned

Skoleporten Kontakt | Kalender | Hjelp | Om Skoleporten Utdanningsdirektoratet

Grunnskole Videregående skole Fag- og yrkesopplæring Verktøy Søk i Skoleporten

Grunnskole
Tall og indikatorer for grunnskole

Videregående skole
Tall og indikatorer for videregående skole

Fag- og yrkesopplæring
Tall og indikatorer for fag- og yrkesopplæring

Velkommen til Skoleporten
Skoleporten er et verktøy for vurdering av kvalitet i grunnsopplæringen. Målet med Skoleporten er at skoler, skoleeiere, foresatte, elever og andre interesserte skal få tilgang til relevante og pålitelige nøkkeltall for grunnsopplæringen.

Lag dine egne rapporter
Her kan du hente ut de dataene du ønsker for å lage dine egne rapporter

Figur 5: Lage egen rapport på Skoleporten.

3.2 ELEVUNDERSØKELSEN

3.2.1 Hva er Elevundersøkelsen?

Hvert år gjennomføres Elevundersøkelsen ved alle skoler i Norge. "Elevundersøkelsen er en årlig undersøkelse der elever får si sin mening om læring og trivsel i skolen. Svarene brukes av skolen, kommunen og staten for å gjøre skolen bedre." (Utdanningsdirektoratet, 2016). Undersøkelsen er omfattende og tar for seg temaer som trivsel, mobbing, motivasjon, læring, trygt miljø, rådgivning og hjem-skole samarbeid (Utdanningsdirektoratet, 2016). Det er obligatorisk for skolene å gjennomføre Elevundersøkelse for 7. trinn, 10. trinn og for Vg1. Skolene kan gjennomføre undersøkelsen på flere trinn, men det er bare resultatet fra de obligatorisk gjennomførte undersøkelsene som blir publisert. Svarene publiseres på nettsidene til Skoleporten som er Utdanningsdirektoratets nettsjeneste for skoler og skoleeiere. Nettsjeneren skal gi informasjon som videre kan brukes i kvalitetsvurderingsarbeidet ved skolene. Dataene er lett tilgjengelig og det er mulig å produsere egne rapporter samt lage egne statistikker på de områdene man ønsker (Utdanningsdirektoratet, 2016). Undersøkelsen skal være anonym og det er derfor slik at hvis det har kommet få svar fra en skole blir ikke svarene offentliggjort i frykt for indirekte mulighet til identifikasjon (Elevundersøkelsen, 2016).

sen, 2016). Flere spørsmål i undersøkelsen handler om mobbing. Spørsmål om mobbing på skolen, digital mobbing og mobbing fra voksne. I analysene av elevundersøkelsen har jeg brukt resultater fra 2006 - 2016. I år 2012 ble Elevundersøkelsen revurdert og noen spørsmål i undersøkelsen ble endret. Dette gjør at ikke alle resultatene fra Elevundersøkelsene 2006 - 2011 er sammenlignbare med Elevundersøkelsen fra 2012 - 2016. Av den grunn vil noen av analysene kun gjelde fra før 2012, og andre kun gjelde fra 2012. Der det har vært mulig å se spørsmål og resultat i sammenheng har dette blitt gjort.

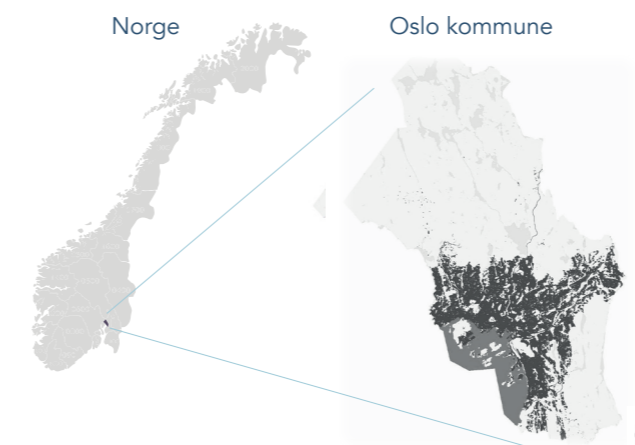
3.2.2 Indikator for mobbing og trivsel

Ordlyden i et av spørsmålene om mobbing er som følger. "Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?" (Elevundersøkelsen, 2016/2017). For å besvare dette spørsmålene kan elevene velge mellom følgende svaralternativ: «Ikke i det hele tatt», «En sjelden gang», «2-3 ganger i måneden», «Omtrent én gang i uka», «Flere ganger i uken». Ut i fra hva elevene svarer blir det gitt poeng (1-5). Så regnes gjennomsnittet for hver skole ut, det betyr det at dersom 1 elev oppgir å bli mobbet «flere ganger i uken», mens 20 andre elever oppgir «ikke i det hele tatt» vil indi-

katoren vise 1,2. Små utvalg blir i stor grad påvirket av ekstremverdier, mens større grupper blir mindre påvirket (Utdanningsdirektoratet-2, u.å.). Jeg har også inkludert spørsmål om trivsel. Et spørsmål lyder for eksempel «Trives du godt på skolen?» Her velger elevene mellom svaralternativene: Trives svært godt – Trives godt – Trives litt – Trives ikke noe særlig – Trives ikke i det hele tatt. Tilsvarende framgangsmåte for utregning av gjennomsnitt blir brukt her. Hvert svaralternativ har en verdi fra 1-5. Høyere verdi betyr høyere trivsel ved skolen. For mer om utregningen av indikatorene, se vedlegg 1.

3.2.3 Lokasjon

I disse analysene er det brukt resultater fra Elevundersøkelsen utført ved 99 offentlige skoler i Oslo kommune. Oslo kommune er valgt av praktiske årsaker ettersom det var ønskelig å besøke ulike skoler og for å få et utvalg av skoler som følger de samme kravene fra eier som er kommunen. Jeg har kun brukt registreringene fra 7. trinn. Det vil si at alle skolene som er tatt med i beregningene enten er barneskoler, eller kombinert skole med barneskole og ungdomsskole i samme anlegg. Figuren til høyre viser hvordan skolene er lokalisert.

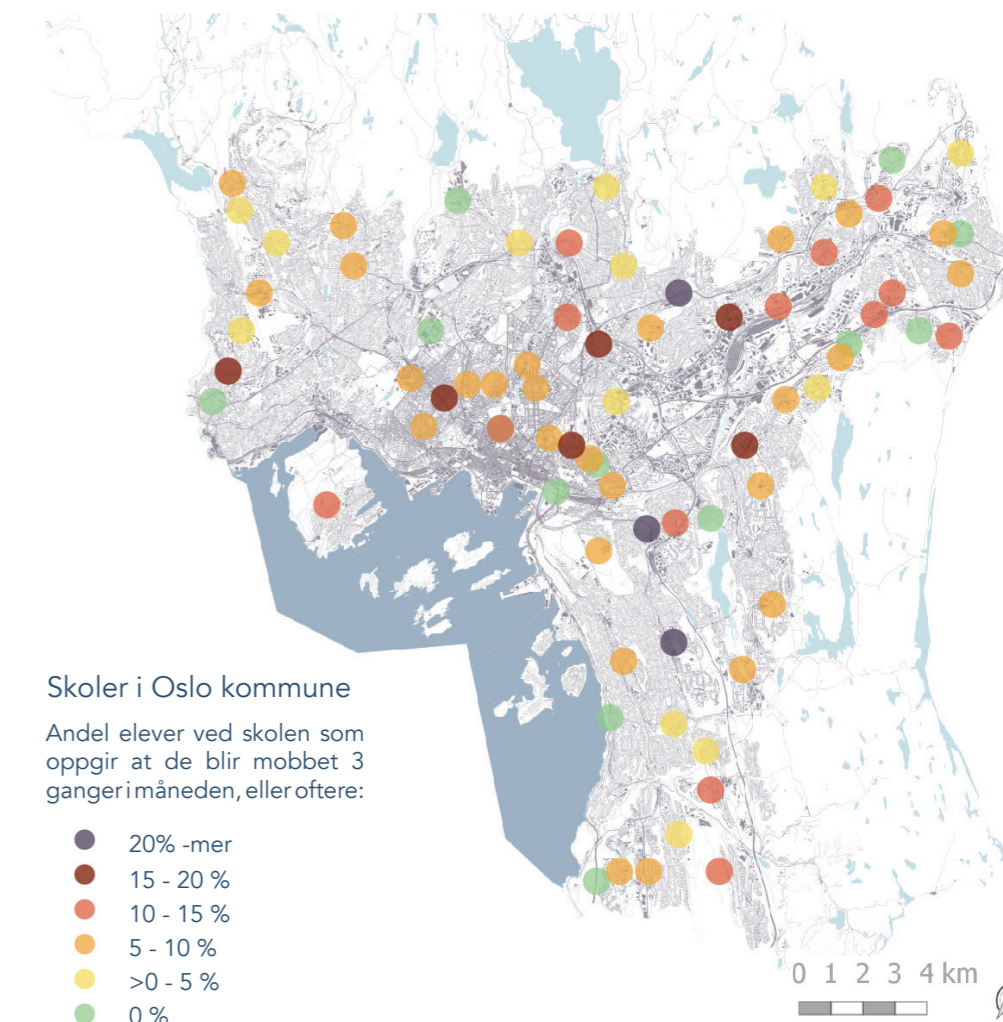

3.2.4 Utvalg

Det var ønskelig å studere to ulike utvalg, ett utvalg med høy forekomst av mobbing og ett med lav forekomst av mobbing. På denne måten ville jeg undersøke om det fantes tydelige forskjeller i det fysiske miljøet i skolegårdene mellom skolene med mye og lite mobbing. Etter å ha studert gjennomsnittet i forekomsten av mobbing ved skolene i Oslo kommune de siste 10 årene kontaktet jeg 16 skoler med spesielt høy og spesielt lav forekomst av mobbing. Av skolene som ble kontaktet hadde administrasjonen ved fire skoler mulighet til å delta i prosjektet. To skoler med lav forekomst av mobbing: Disen skole og Godlia skole. To skoler med høy forekomst av mobbing: Karlsrud skole og Tøyen skole.

3.2.5 Analyse av Elevundersøkelsen

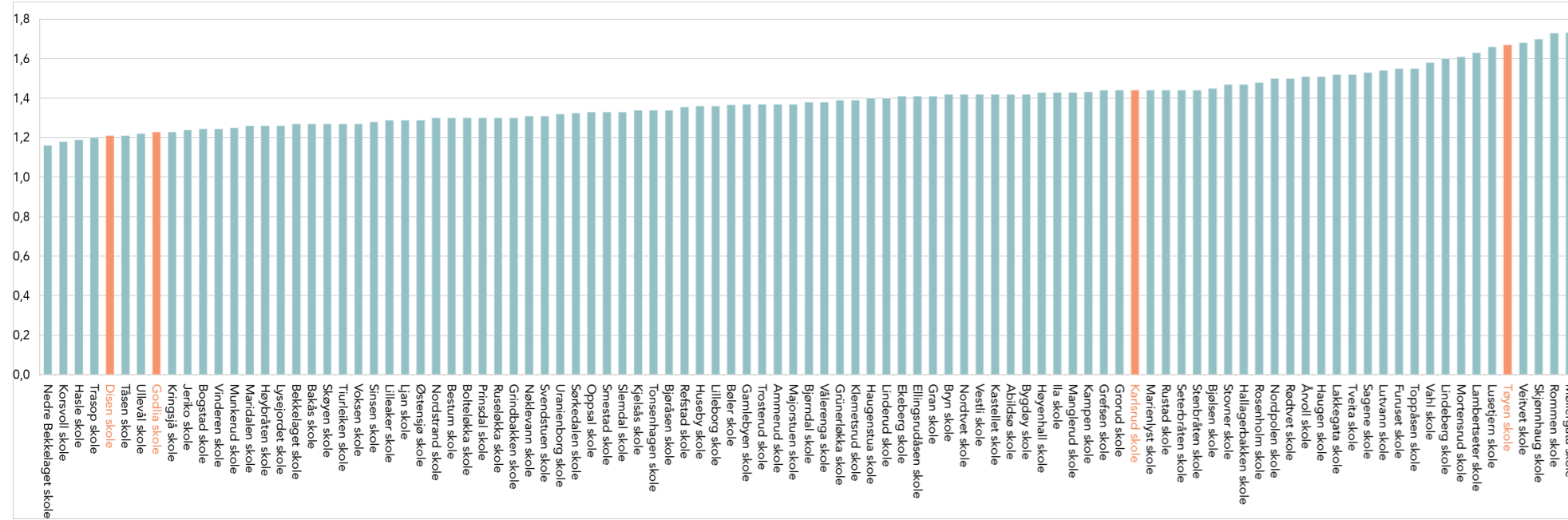
I den neste delen presenteres analysene av forekomsten av mobbing ved skoler i Oslo, og spesielt situasjonen ved de fire skolene nevnt ovenfor.

Figur 6: Oslo kommune, basert på kart fra Kartverket.
Figur 7: Skoler i Oslo og forekomsten av mobbing.

Er du blitt mobbet av andre på skolen de siste månedene?

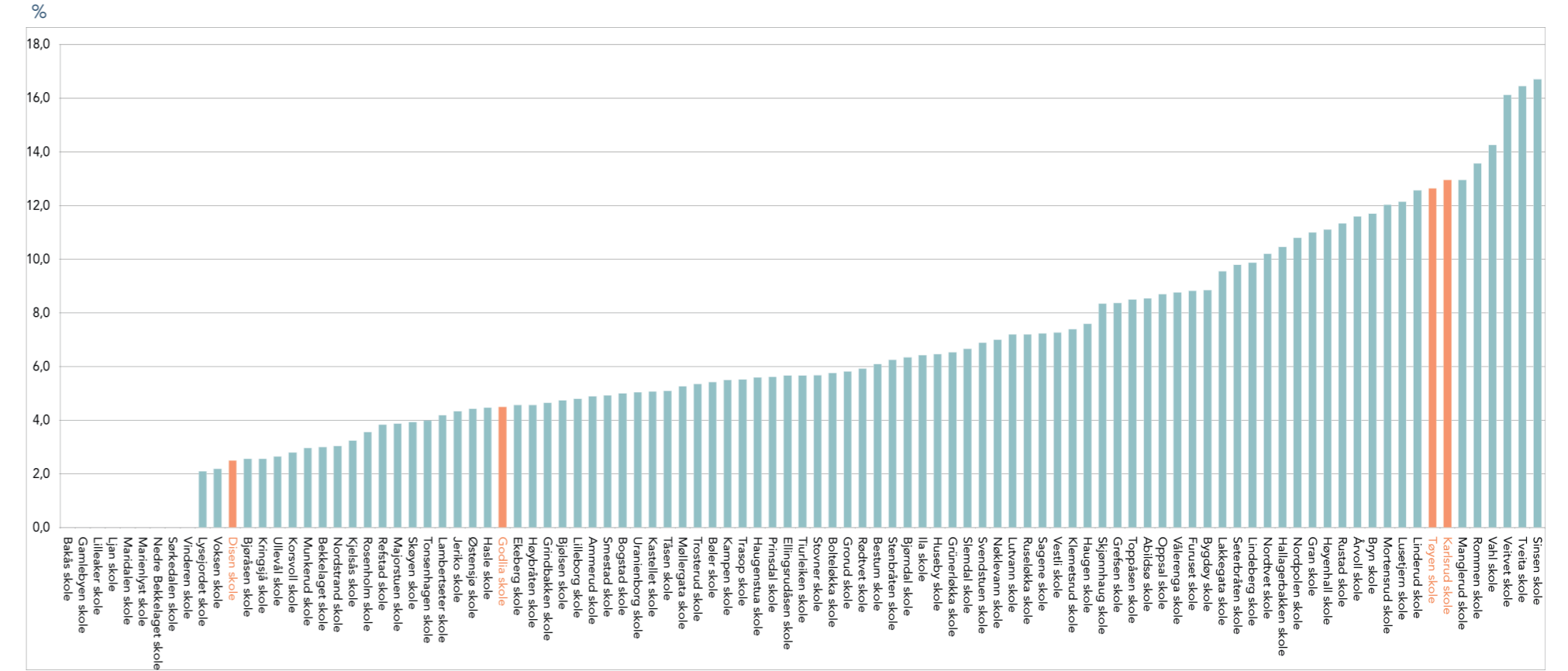
Gjennomsnitt ved hver skole, ved indikator for mobbing (se kap. 3.1.2), 2006 - 2016. Her kan man se hvordan Disen og Godlia skole har lavere forekomst av mobbing enn Karlsrud og Tøyen skole.

Figur 8 :Elevundersøkelsen, 2006 - 2016.

Andel elever som har blitt mobbet av andre elever på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere.

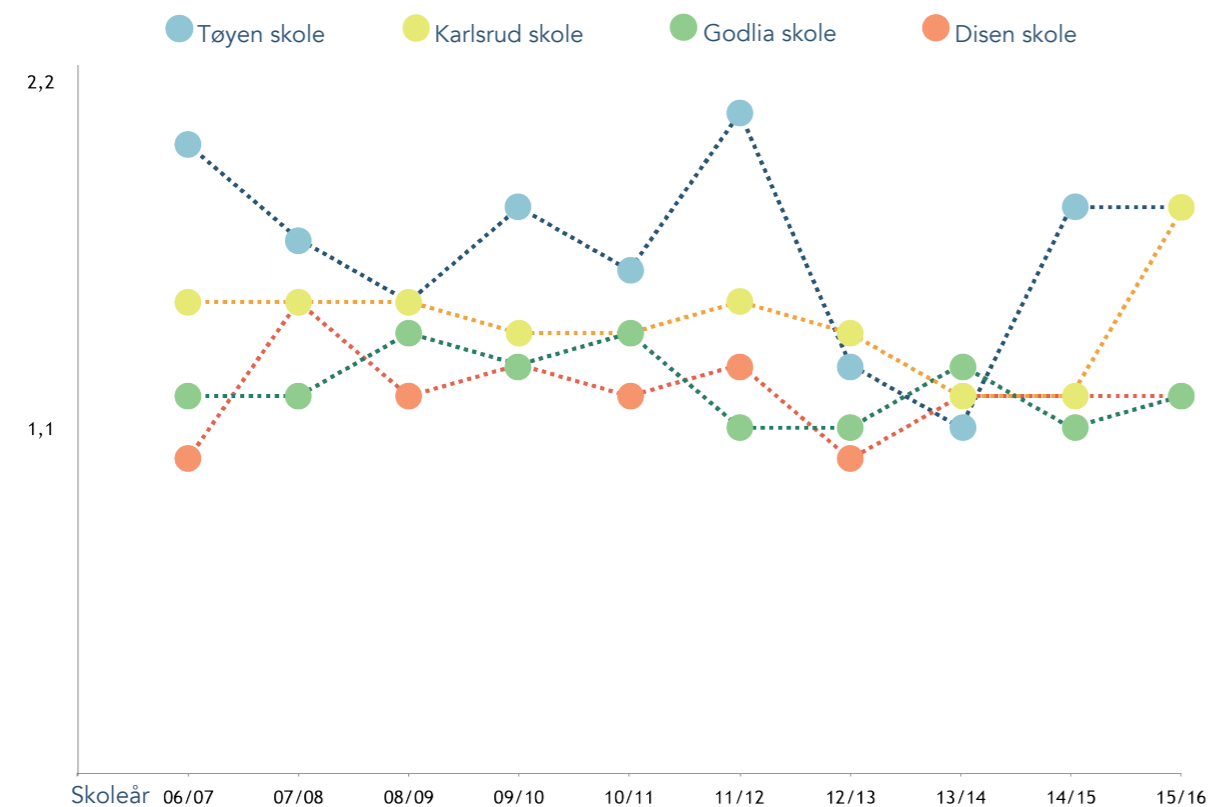
Gjennomsnitt ved hver skole i prosent, 2012 - 2016. Her ser vi resultatet for de fem siste årene, ettersom det er kun dette som er tilgjengelig fra Skoleporten.

Figur 9: Elevundersøkelsen, 2013 - 2016.

Har du blitt mobbet av andre elever på skolen?

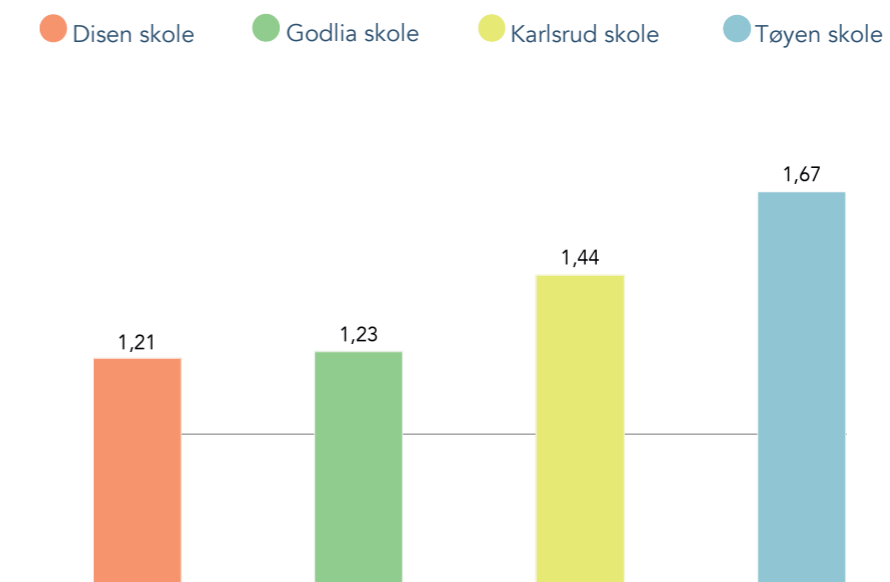
Resultat fra hvert år de siste 10 årene, ved indikator for mobbing (se kap. 3.1.2) 2006 - 2016. Det er variasjon ved alle skolene når det gjelder forekomsten av mobbing de siste ti årene. Det er størst variasjon ved Tøyen skole. De tre andre skolene har relativt stabile tall, men jevnt over er det mer mobbing ved Karlsrud skole enn ved Disen- og Godlia skole.

Figur 10 :Elevundersøkelsen, 2006 - 2016.

Har du blitt mobbet av andre elever på skolen?

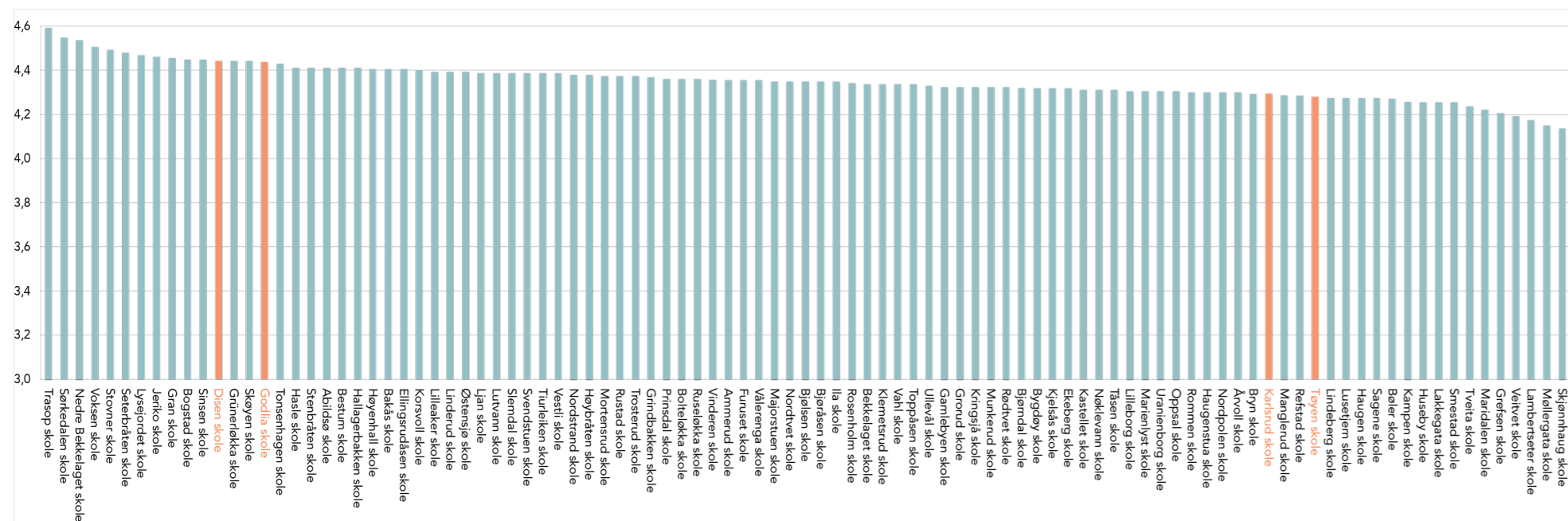
Gjennomsnittet fra de siste 10 år, ved indikator for mobbing (se kap. 3.1.2) 2006 - 2016. Her kan man tydelig se forskjellene i forekomsten av mobbing ved de fire skolene. Tøyen skole skiller seg mest ut med de høeste tallene for mobbing. Karlsrud skole har ikke like mye mobbing, men som man så på de foregående grafene er Karlsrud likevel en av de skolene med størst forekomst av mobbing.

Figur 11: Elevundersøkelsen, 2006 - 2016

Hvor godt trives du på skolen?

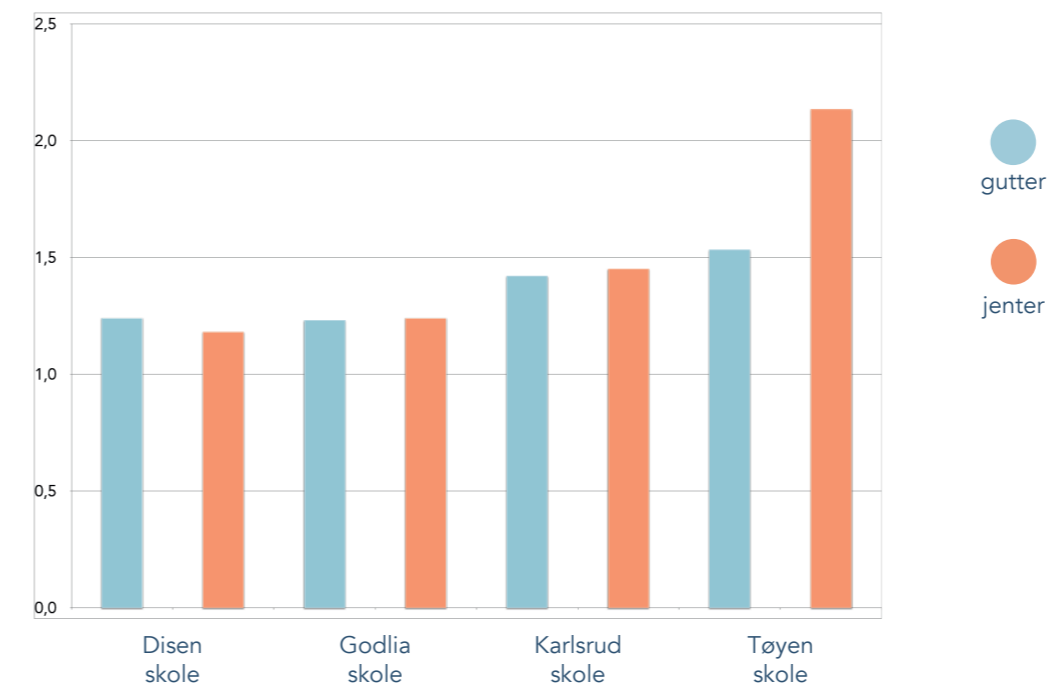
Gjennomsnitt ved hver skole, ved indikator for trivsel (se kap. 3.1.2), 2006 - 2016. Det er ikke like stor variasjon mellom skolene når det gjelder trivsel. Likevel samsvare tallene for mobbing med tallene for trivsel og Disen- og Godlia som har lite mobbing har også høyere tall for trivsel. Karlsrud- og Tøyen er blant de skolene med mindre trivsel.

Figur 12 : Elevundersøkelsen, 2006 - 2016

Har du blitt mobbet av andre elever på skolen?

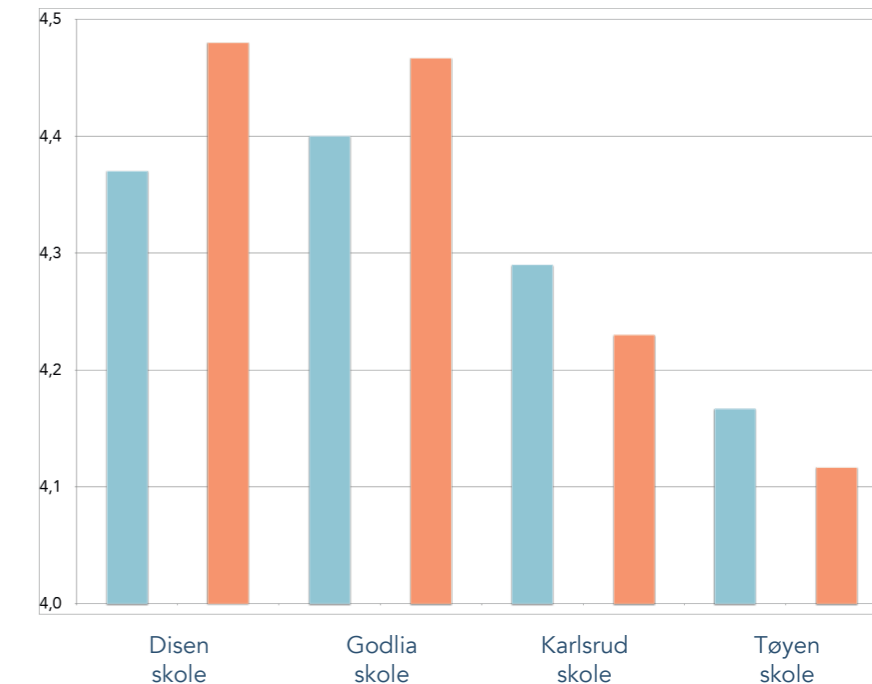
Forskjell mellom gutter og jenter, ved indikator for mobbing (se kap. 3.1.2). Ved Tøyen skole kan vi se en betydelig forskjell mellom gutter og jenter. Flere jenter oppgir at de blir mobbet ved Tøyen skole. Ved de tre andre skolene er ikke skillene mellom gutter og jenter så store.

Figur 13 : Elevundersøkelsen, 2006 - 2016

Trives du på skolen?

Forskjell mellom gutter og jenter, ved indikator for trivsel (se kap. 3.2.1). Ved Disen- og Godlia skole er det høy trivsel, men jentene trives bedre enn det guttene gjør. Ved Karlsrud- og Tøyen skole, hvor det er lavere tall for trivsel, trives guttene bedre enn jentene.

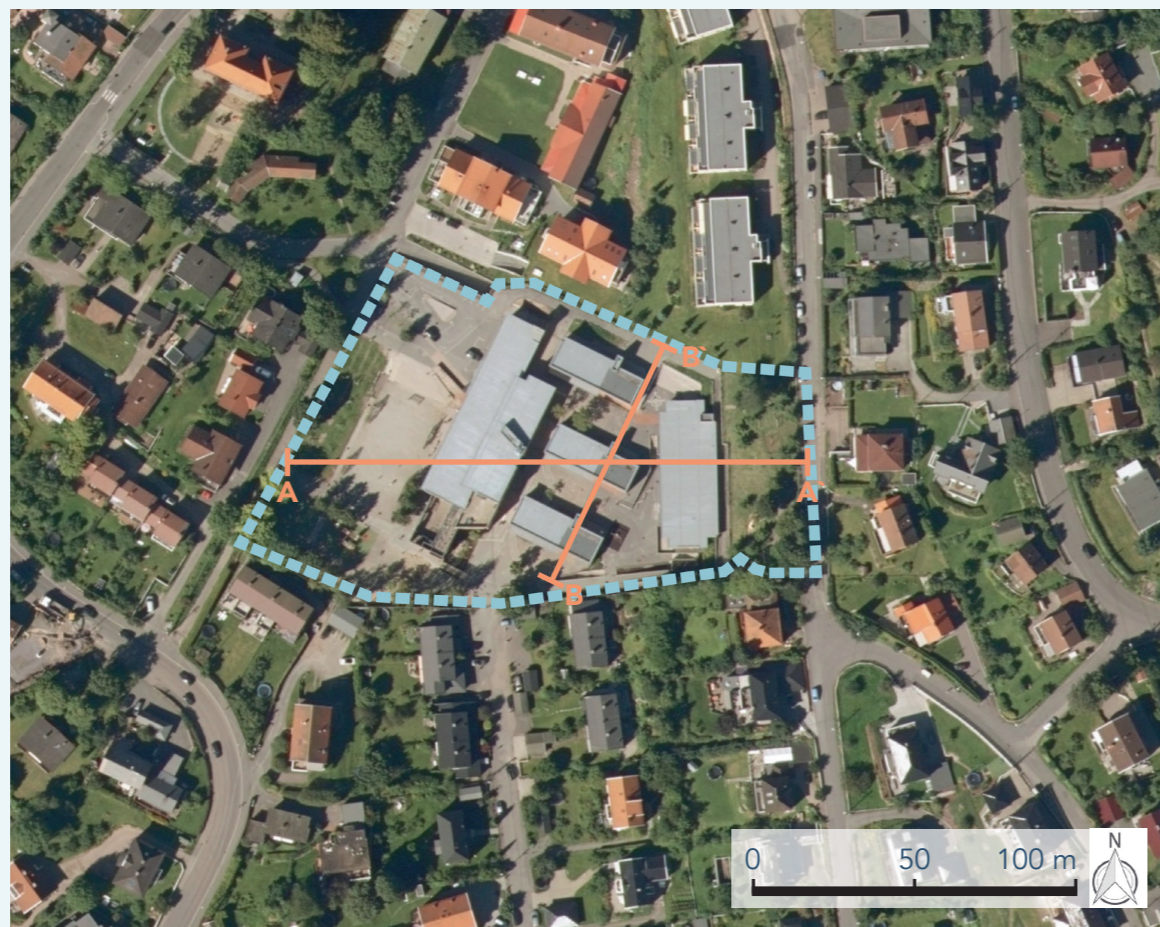

Figur 14 : Elevundersøkelsen, 2006 - 2016

3.3 DE FIRE SKOLENE

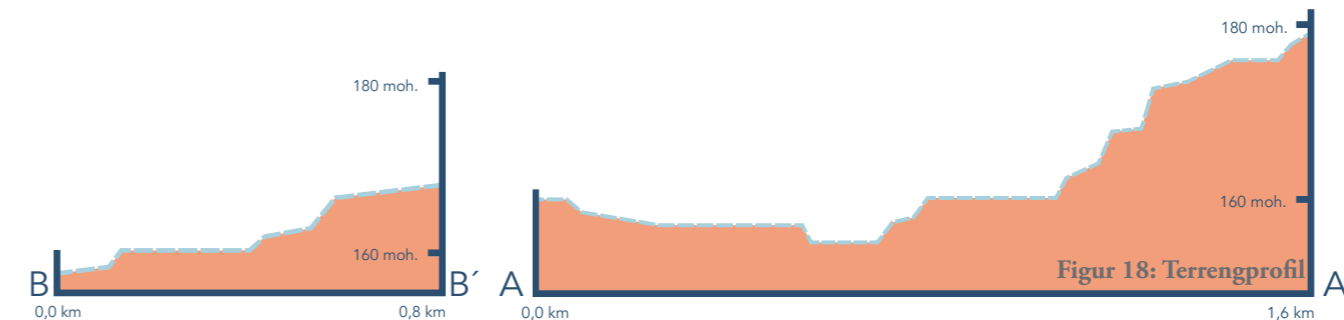
3.3.1 Disen skole

Lokalisering:	Kjelsåsveien 49, Oslo
Grunnlagt:	1997 Utbygging, 2006
Antall elever:	580
Bruttoareal:	10 000 m ²
Utendørsnettoareal:	7376 m ²
- per elev:	12,7 m ²

Figur 15: Lokalisering av Disen skole. Figur 17: Disen skole.

Informasjon om Disen skole er hentet gjennom intervju og observasjon i skolegården. Skolen er plassert på deler av den gamle tomten til Grefsen Sanatorium. Sanatoriet ble plassert her på grunn av naturlige oppkommer, og man har prøvd å ta vare på historien ved å etablere vannelementer i skolegården. Det har vært flere utfordringer med oversvømmelser og skader på grunn av dette, derfor står vannelementene uten vann i dag. Skolen ble bygget i sanatoriets eplehage og noen trær ble den gang spart. Nå er det en liten lund med epletrær i skolegården. Dessverre ble trærne kraftig beskåret at de døde, men trærne blir fortsatt brukt til å klatre i (se figur _). Utearealet ved Disen skole er

Figur 18: Terrengprofil

preget av stor terrengforskjell (se snitt). Som følge av dette er det flere trapper og ramper i skolegården. Bygningsstrukturen danner flere rom både rundt og mellom bygningene.

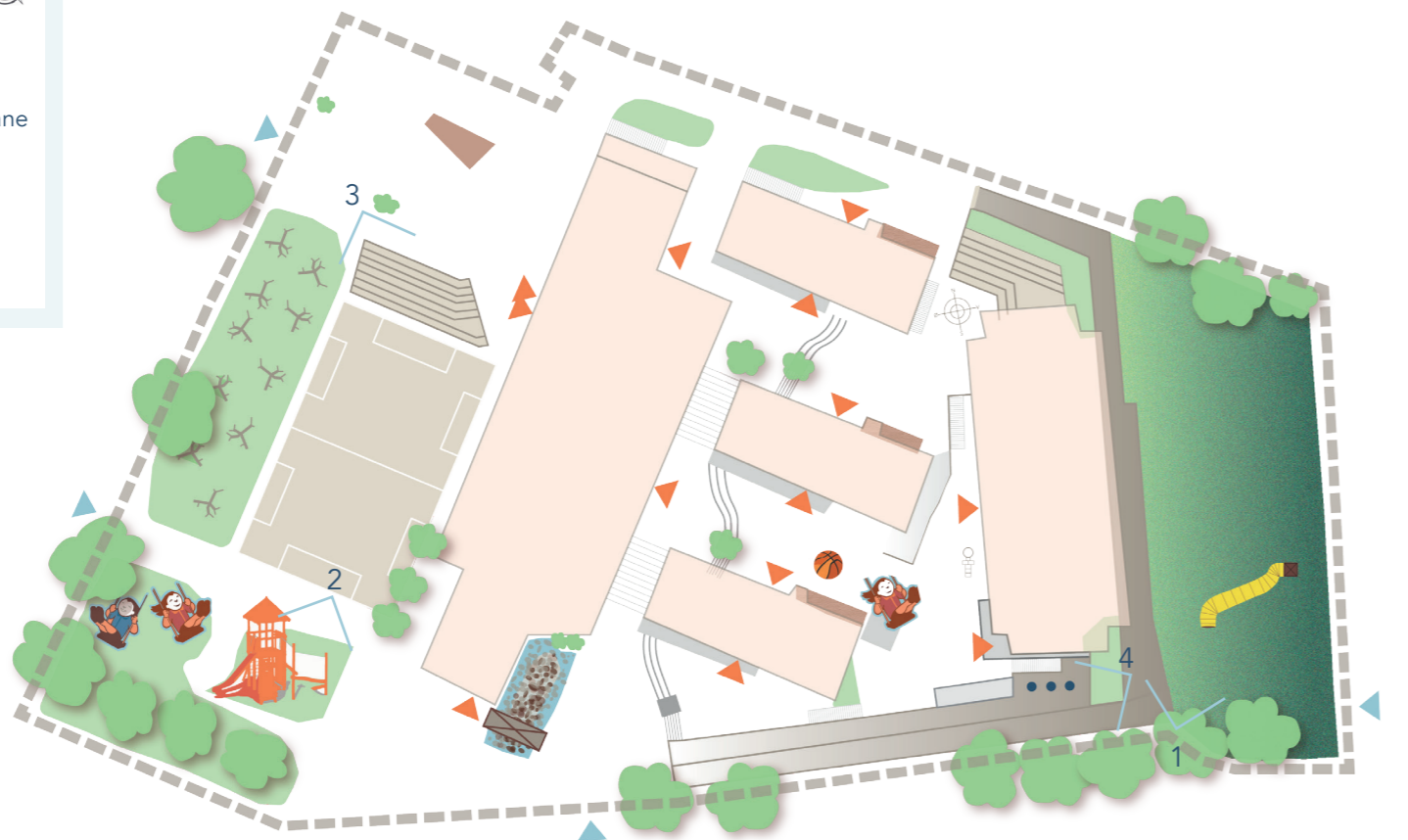
Inngangene er delt etter klassetrinn, og rundt 60 elever bruker hver inngang. De yngste elevene har sin egen sone i skolegården. Resten av elevene oppholder seg i den øvrige delen av skolegården. Aktivitetsnivået var høyt under observasjonen, og mye av leken foregikk med ball. Mye aktivitet foregikk i grøntområdene. Disen skole hadde store arealer avstengt for å forhindre nedtrækking av gress.

TEGNBESKRIVELSE:

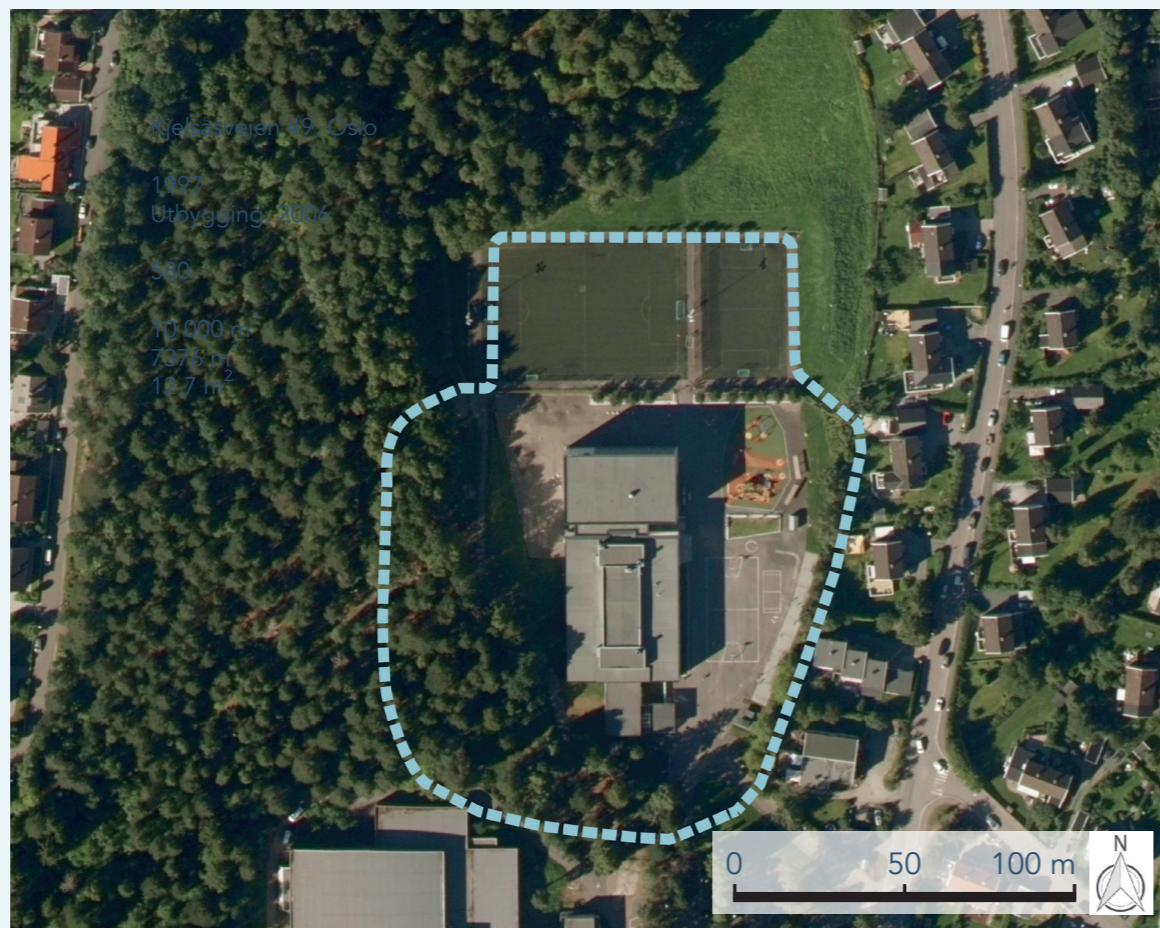
Adkomstvei	Tre	
Inngang til bygg	Fotballbane	
Naturområde	Basketballbane	
Skolebygg	Leketårn	
Gressplener	Huskestativ	
Fjell i dagen	Skolegården	

Tallene på kartet refererer til fotografiene på neste side

3.3.2 Godlia skole

Lokalisering:	Vetlandsveien 45, Oslo
Grunnlagt	1967 Nytt tilbygg og oppgradering av skolegården, 2014
Antall elever:	450
Bruttoareal:	ca. 20 000 m ²
Utendørsnettoareal:	ca 17 586 m ²
- per elev:	39,1 m ²

Figur 18: Lokalisering av Godlia skole. Figur 19: Godlia skole.

Godlia skole har en noe broket fortid som 1-9 skole, sammenslåing, nedleggelse og en periode har bygningen rommet Østlandske musikkonservatorium.

Skolen ble åpnet i 1967, den er godt vedlikeholdt og rektor har vært aktivt med på planlegging av skolegården.

Hovearealet for selve skolegården er ikke så stort, men når skogsarealet som elevene også har lov til å oppholde seg i blir inkludert øker arealet vesentlig. Malingsdekorerte steiner, kvisthytter og stier vitner om at skogen er i flittig bruk. Selve skolegården er godt utstyrt med leketårn, fotballbaner, ballvegg, sandkasse, husker og hinderløype. Om vinteren brukes et område som akebakke.

Skolen har kun to elevinnganger og elevene kan hvilken av dem de vil bruke. Bortsett fra ved fotballbanen er det ingen blindveier.

TEGNBESKRIVELSE:

 Adkomstvei	 Tre	
 Inngang til bygg	 Fotballbane	
 Naturområde	 Basketballbane	
 Skolebygg	 Leketårn	
 Gressplener	 Huskestativ	
 Fjell i dagen	 Skolegården	

< Tallene på kartet refererer til fotografiene på neste side

3.3.3 Karlsrud skole

Lokalisering: Cecilie Thoresens vei 8, Oslo
Grunnlagt: 1963
Totalrenovert i 2005

Antall elever: ca. 422

Bruttoareal: 10 000 m²
Utendørsnettoareal: 5525 m²
- per elev: 13,1 m²

Figur 20: Lokalisering av Karlsrud skole. Figur 21: Karlsrud skole.

Karlsrud er en 1–10 skole lokalisert nord-øst for Oslo sentrum. Barneskoleelevene er skilt fra ungdomskoleelevene og deler ikke skolegård. 1.-7. klasse er lokalisert i anleggets fem nordligste bygg, mens 8-10. klasse befinner seg i det sørligste bygget. Bygningene ligger som en ramme rundt mesteparten av skolegården. Her finner man diverse lekeapparater som klatretårn, huskestativ og bordtennisbord. Et stort område består av stein og noen furutrær. Øst for bygningene finnes det ulike områder som ikke ligger inne i denne rammen bygningene lager. Her er det en fotballbane og et naturområde med gress og bartrær. Terrenget i skolegården er stort sett flatt, men med noen meter stigning fra øst mot vest.

På de to skolene med størst mobbeproblematikk opplyste de ansatte at det var utfordringer med å ha oversikt over et område som lå skjult bak et bygg. Elevene hadde ikke lov til å oppholde seg der, men gjorde det likevel.

I skolegården er det noen knauser med bart fjell og noen trær rundt. Det er klatrestativ, husker, bordtennisbord, fotballbane, basketballbane og benker. deler av området. I østkanten av uteområde er det et lite holdt med løvtrær der det var stor aktivitet. Uteområde bar preg av hard bruk. Ved siden av fotballbanen er det et relativt stort område som er inngjerdet og avstengt.

TEGNBESKRIVELSE:

 Adkomstvei	 Tre	
 Inngang til bygg	 Fotballbane	
 Naturområde	 Basketballbane	
 Skolebygg	 Leketårn	
 Gressplener	 Huskestativ	
 Fjell i dagen	 Skolegården	

Tallene på kartet refererer til fotografiene på neste side

3.3.4 Tøyen skole

Lokalisering: Hagegata 19, Oslo
Grunnlagt: 1882
usikkert

Antall elever: 342

Bruttoareal: 4107 m²
Utendørsnettoareal: 2291 m²
- per elev: 6,7 m²

Figur 22: Lokalisering av Tøyen skole. Figur 23: Tøyen skole.

Tøyen skole er en typisk byskole som ligger på Tøyen i Gamle Oslo med Munchmuseet, Botanisk hage og Tøyenbadet som nærmeste naboer. Skolens historie går tilbake til 1882. I 1923 var det nesten 2000 elever ved skolen, og det må ha vært trangt i skolegården.

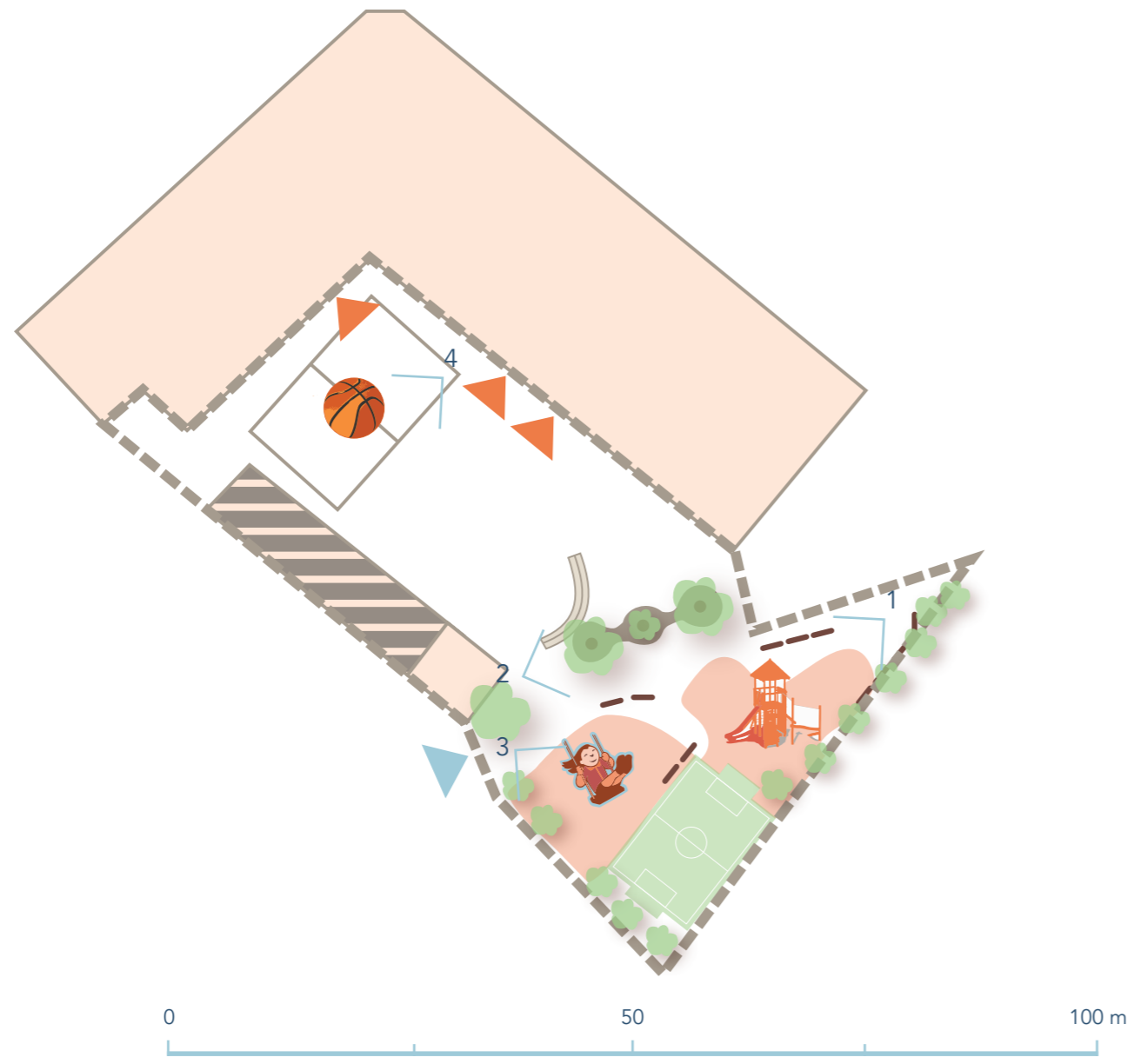
Tøyen skole har et relativt åpent uteområde. Uteareal på 6,7 m² per elev er det minste blant de fire skolene og langt unna Helsedirektoratets norm på 50 m² per elev. Skolegården er plan og framstår som vellstelt med fotballbane, basketballbane, bordtennisbord, klatrestativ, huskestativ, sittelementer og et halvtak. Skolegården er inngjerdet, og har lite vegetasjon. Det er tre elevinnganger til skolebygget.

TEGNBESKRIVELSE:

 Adkomstvei	 Tre	
 Inngang til bygg	 Fotballbane	
 Skolebygg	 Basketballbane	
 Halvtak	 Klatrestativ	
 Fotballbane	 Huskestativ	
 Gummidekke	 Skolegården	
 Trapp/Amfi	 Benk	

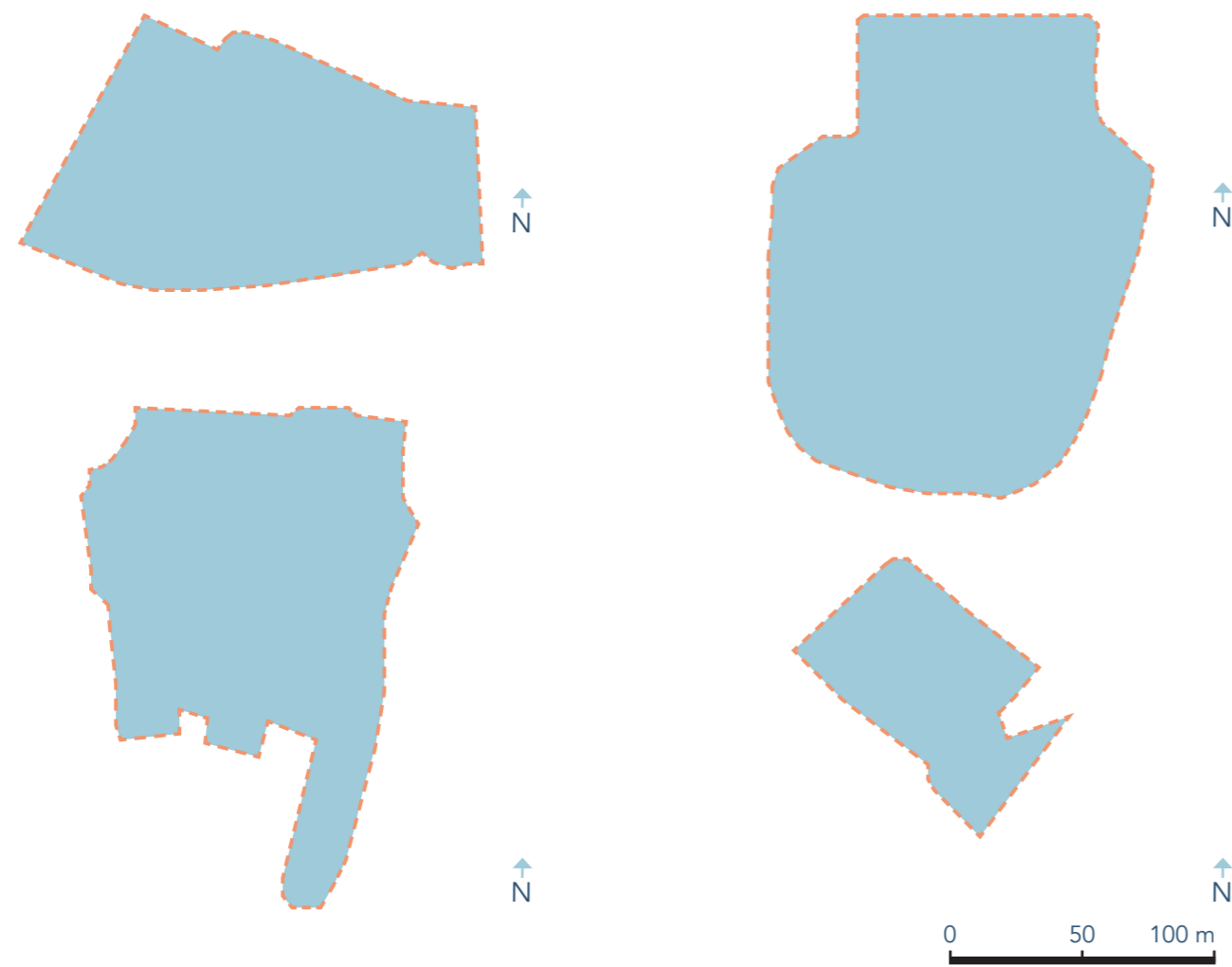
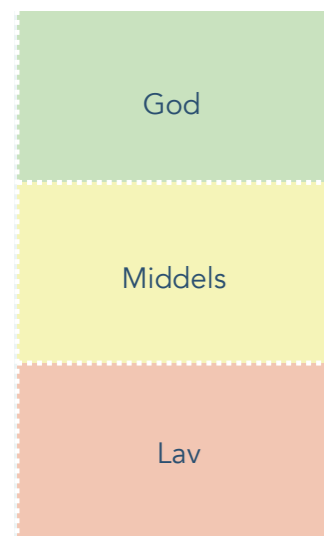
Tallene på kartet refererer til fotografiene på neste side

3.4 SEKS FAKTORS SAMMENLIGNING MELLOM SKOLEGÅRDENE

I denn delen sammenlignes skolegårdene med utgangspunkt i de seks faktorene nevnt i teoridelen.

Basert på teori om hva som er en god skolegård, vektet faktorene i en tredelt skala for god, middels eller lav kvalitet i forhold til kriteriene for vurdering.

3.4.1 Areal

Forholdet mellom skolegårdens uteareal og mobbing nevnes i flere sammenhenger som betydningsfullt for forekomsten av mobbing (Thorén, 2013). Når det kommer til størrelsen på skolens uteareal, er det ofte ikke bare snakk om det regulerte området innenfor tomten. Flere skolegårder tar også i bruk nærliggende idrettsbaner, naturområder, parker eller lignende (Trondheim kommune, 2012). Dette gjør det komplisert å sammenligne elevenes tilgjengelige uteareal. Det er nødvendig med befaring og informasjon fra skoleledelsen om hvilke områder som faktisk blir brukt i friminutt og til annen aktivitet ute. Slike nøyaktige registreringer er gjort i Trondheim kommune i forbindelse med arealnormering av skolegården, og ettersom tilsvarende registreringer ikke er gjort i Oslo, har jeg valgt å se på tall fra Trondheim. På grunn av at registreringene er gjort i 2012, ble arealet per elev sammenlignet med tall fra Elevundersøkelsen til og med 2012. Dette er fordi det er usikkert hvilke endringer som er gjort i ettertid (se diagram neste side).

Diagrammene på første side viser:
-mobbing sett i forhold til $m^2/elev$
-trivsel sett i forhold til $m^2/elev$
-trivsel i friminuttet i forhold til $m^2/elev$.

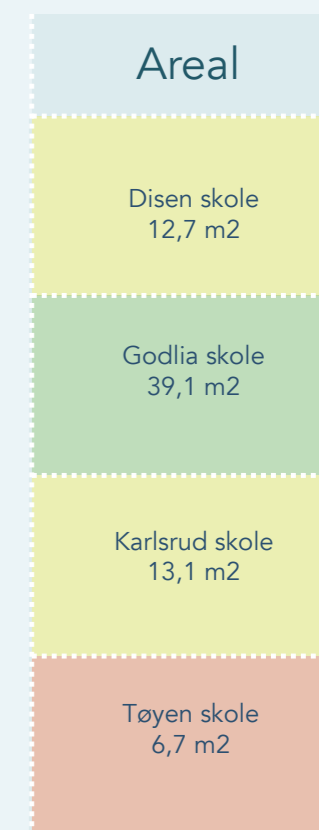
I diagrammet på den påfølgende siden analyseres de samme punktene, men da er også det totalt tilgjengelige utearealet medregnet.

Dette medfører en feilkilde siden noen skoler bruker tilleggsarealene hyppig, mens andre bruker dem sjeldnere (Trondheim kommune, 2012).

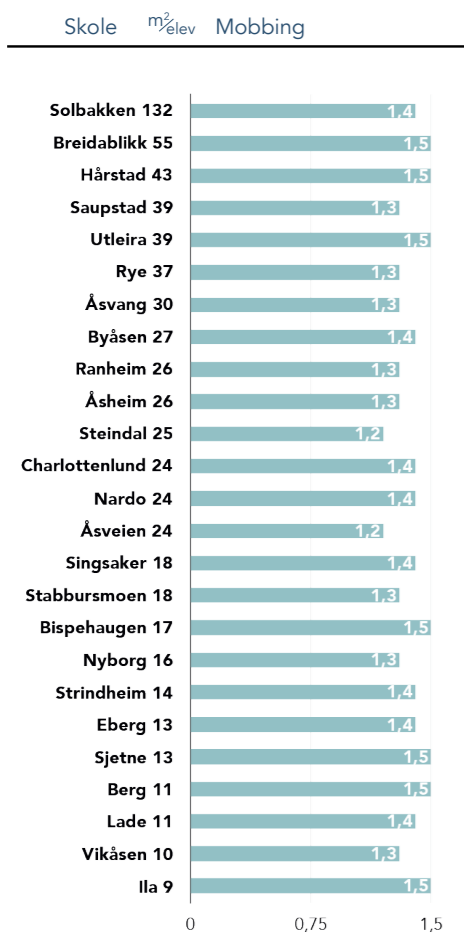
Som vi ser på diagrammene, er det vanskelig å se noen tendens til at størrelse på areal per elev viser igjen i forekomsten av mobbing ved skolen. Ettersom trivsel kan henge sammen med mobbing ved skolen, er det også interessant og analysere sammenhengen mellom areal og trivsel.

Man kan se store forskjeller i tilgjengelig uteareal per elev ved de 25 skolene. Forekomsten av mobbing er noe varierende ved de ulike skolene, men tilsynelatende er det ingen tydelig sammenheng mellom verken tilgjengelig uteareal per elev når det gjelder mobbing, eller grad av opplevd trivsel i skolehverdagen. Det vi dog kan se her er en tendens til at ved de skolene hvor elevene har størst samlet uteareal er det høyere grad av trivsel i friminuttene.

Kriteriet for vurderingen av areal ved de fire skolene er areal per elev.

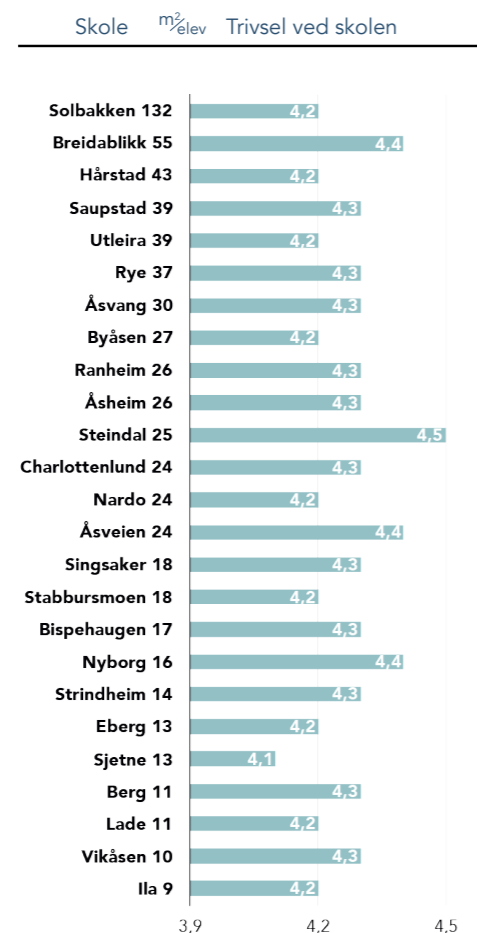

Uteareal på regulert tomt - mobbing

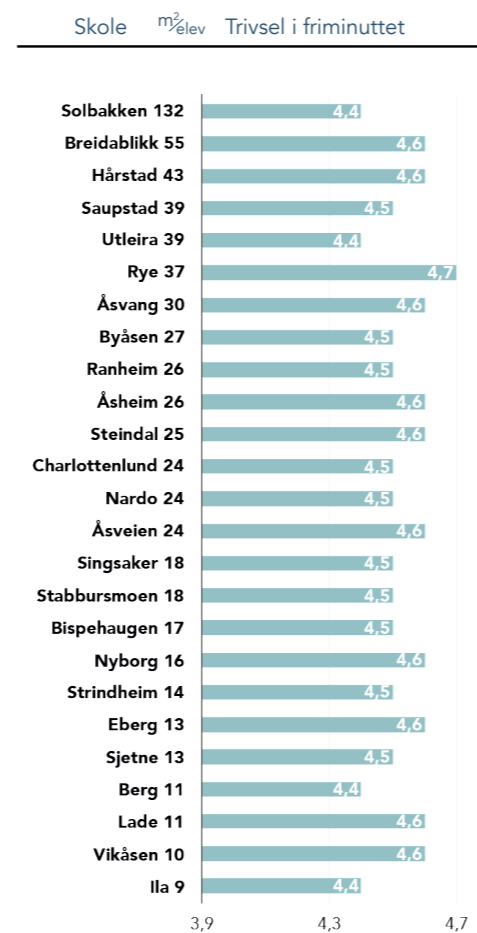
Figur 24 : Basert på tall fra Elevundersøkelsen 2012 og arealoppmålinger fra Trondheim kommune.

Uteareal på regulert tomt - trivsel

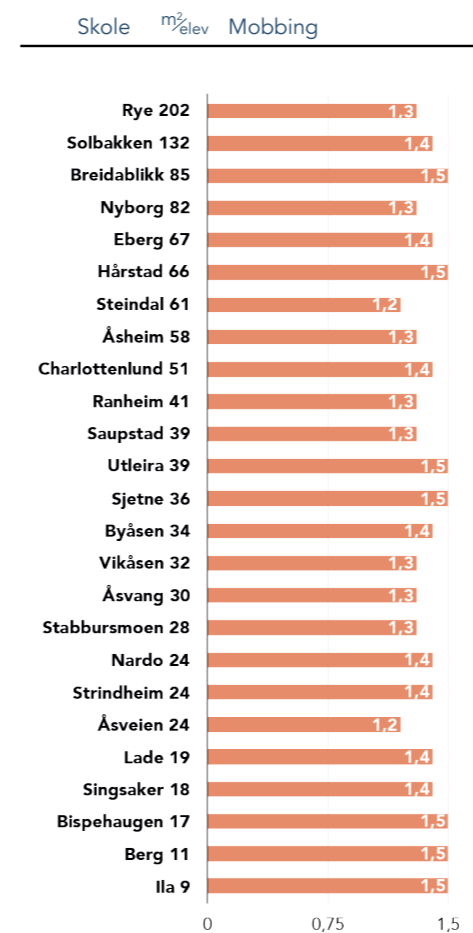
Figur 25 : Basert på tall fra Elevundersøkelsen 2012 og arealoppmålinger fra Trondheim kommune.

Uteareal på regulert tomt - trivselsi friminuttet

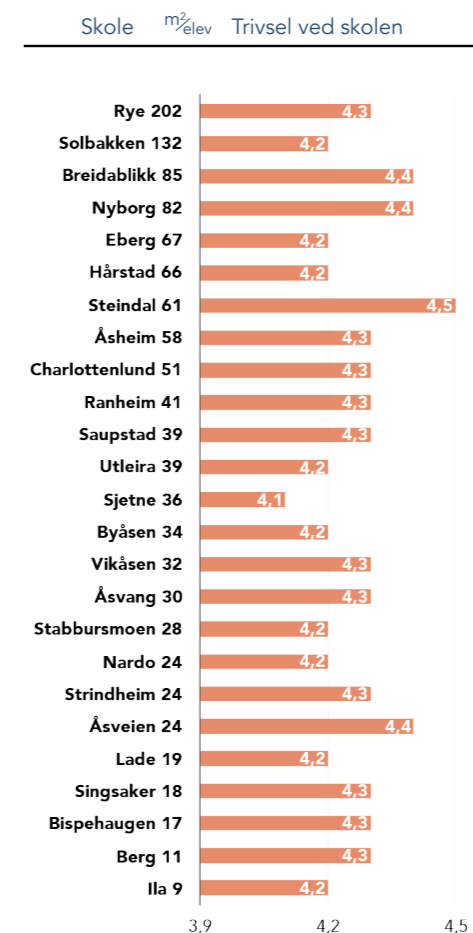
Figur 26 : Basert på tall fra Elevundersøkelsen 2012 og arealoppmålinger fra Trondheim kommune.

Samlet tilgjengelig uteareal - mobbing

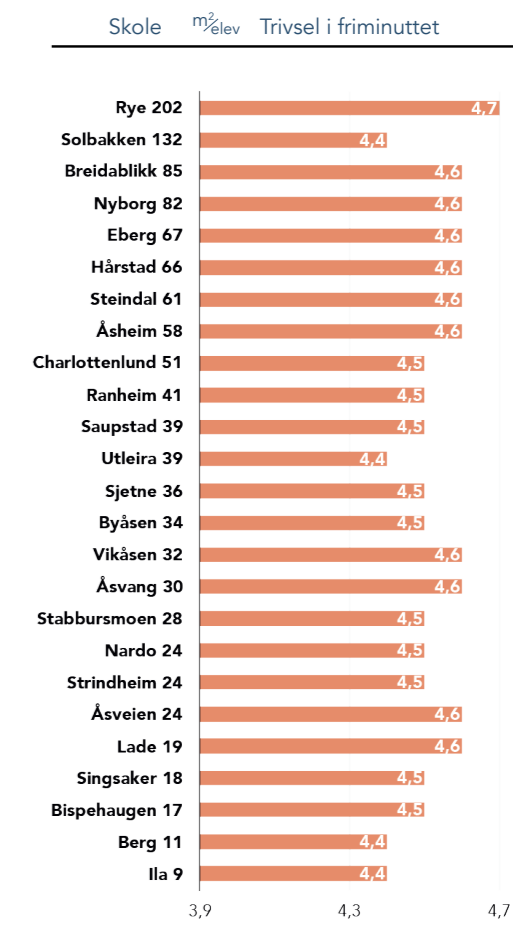
Figur 27: Basert på tall fra Elevundersøkelsen 2012 og arealoppmålinger fra Trondheim kommune.

Samlet tilgjengelig uteareal - trivsel

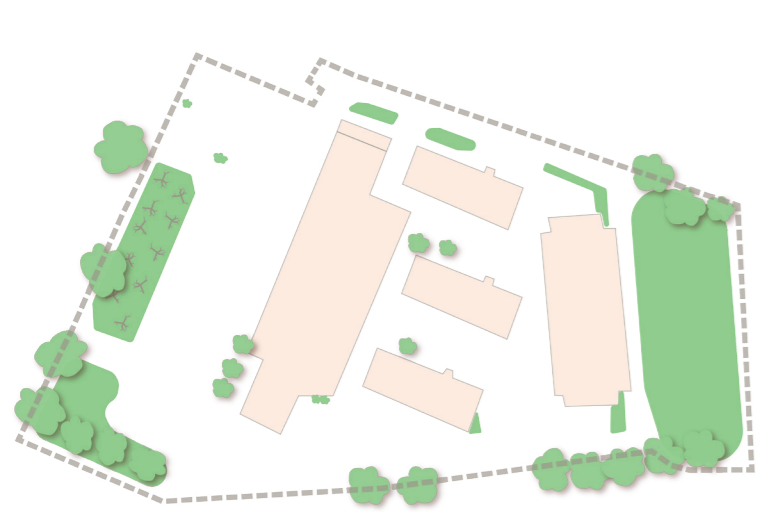

Figur 28: Basert på tall fra Elevundersøkelsen 2012 og arealoppmålinger fra Trondheim kommune.

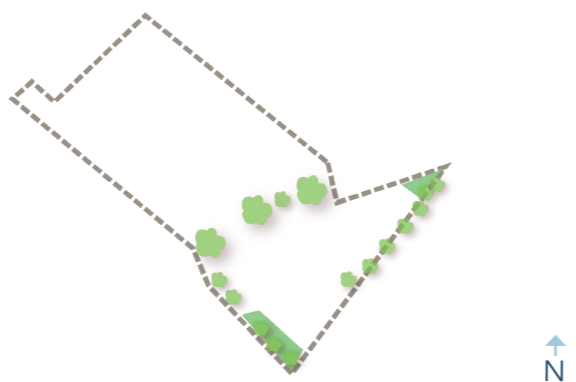
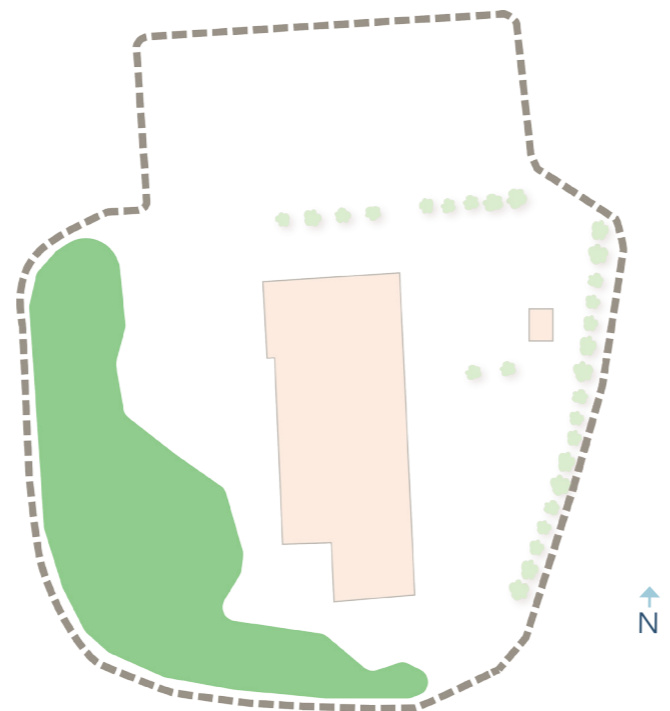
Samlet tilgjengelig uteareal - trivsel i friminuttet

Figur 29: Basert på tall fra Elevundersøkelsen 2012 og arealoppmålinger fra Trondheim kommune.

Vegetasjon

3.4.2 Vegetasjon

Videre følger analysen av sammenhengen mellom innslag av natur i skolegården og mobbing. Analysene viser stor forskjell i innslaget av natur i skolegårdene. Tøyen har noen store trær på plassen, noen busker bak gjerdet og elevene kan se inn i en liten hage. Ved Godlia er det en stor skog på ca. 5 mål som ligger like utenfor skolensregulerte eiendomsgrense, men skogen blir regnet som en fast del av skolegården. Dette bidraget gjør at i stedet for at elevene har et areal per elev på 28 m² er det 39 m² per elev. Dette er en økning på nærmere 40% areal per elev og da i naturområde som regnes som av betydning når det kommer til høyere trivsel og mindre mobbing.

Disen skole har noe innslag av naturområder, et område med gamle epletrær som elevene i følge ansatte ved skolen har stor glede av å klatre i. Det er også en stor gressplen med trær helt øst i

skolegården. Ellers er det et grøntområde med store trær ved klatrestativet og huskene og langs nordsiden av skolegården. Samtidig må det nevnes at store deler av grøntområdene var sperret da registreringene ble gjort. Hensikten var å hindre at plenene ble ødelagt av kombinasjonen av nedbør og tråkk.

Karlsrud har også en god del innslag av naturområder i skolegården. Her er det et lite skogholt i øst, og i midten av skolegården mellom bygningene er det et lite berg med furutrær. Ellers var det en skråning med gressplen som er gjerdet inn permanent og noe fjell i dagen ved fotballbanen.

Kriterier for vurderingen av vegetasjon ved de fire skolene er størrelse og kvalitet på grøntarealet. Den estetiske utformingen er ikke vurdert siden det er vanskelig å gjøre det ut fra objektive kriterier.

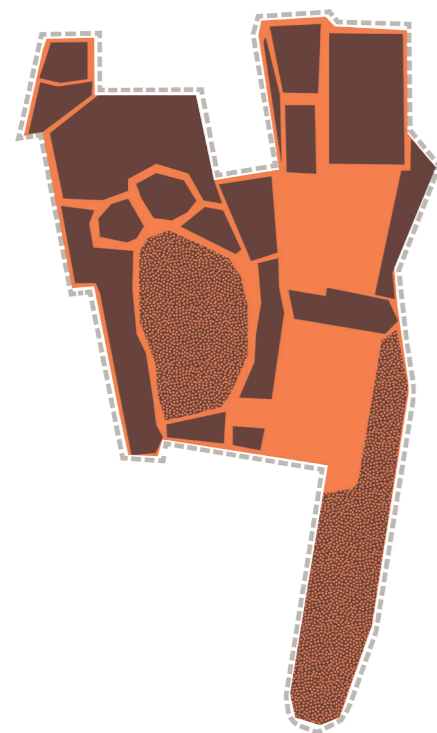
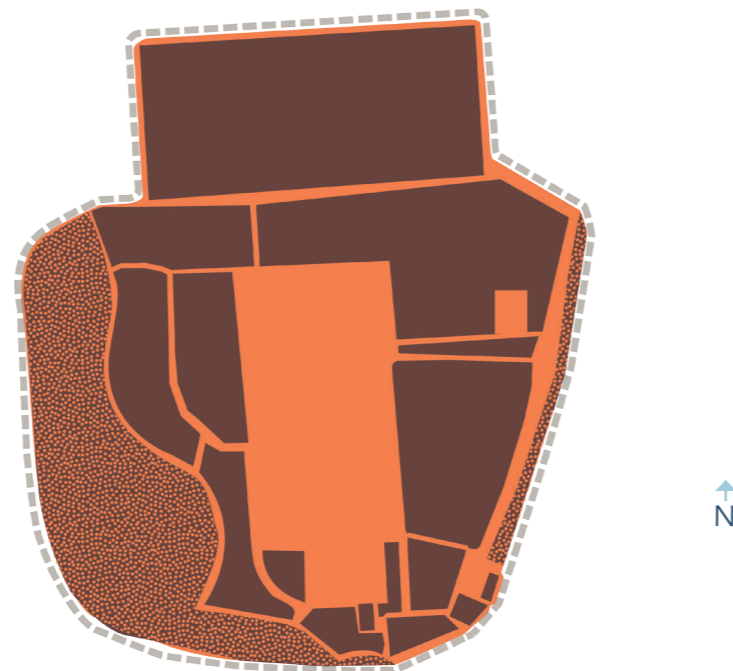
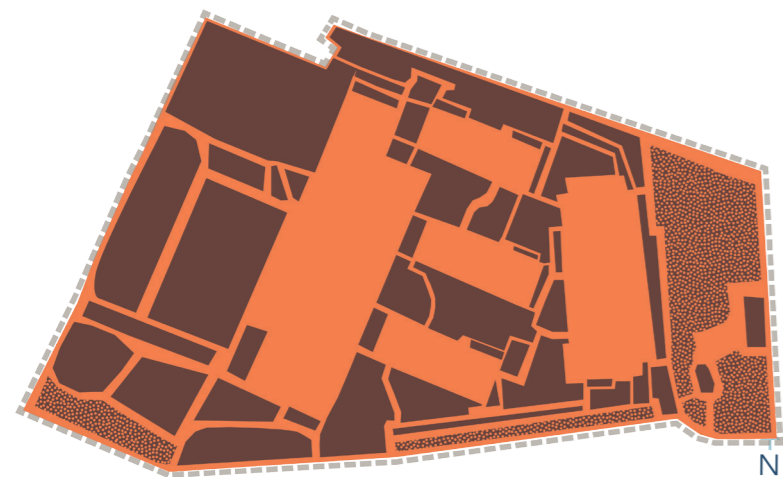
Vegetasjon

Disen skole

Godlia skole

Karlsrud skole

Tøyen skole

Rom
 Flere rom i vegetasjon

3.4.3 Romlighet

Barn ønsker gjerne mulighet til å trekke seg tilbake i mindre grupper til «sitt eget sted» og leke i fred uten innblanding fra andre. På en annen side er det viktig at det ikke etableres «mørke kroker» eller lite tilgjengelige områder i skoleanlegget, ute og inne, der tilsyn gjøres vanskelig for de voksne. Et skolebygg som er utformet slik at det er mange kroker og vegger å gjemme seg bak, gir mulighet til å utføre uønskede aktiviteter og handlinger i det skjulte.

Et oversiktig skolemiljø gjør det lettere for de voksne å oppdage uønsket atferd og å følge opp og observere elever på en god måte.

Ved Disen skole er det mange rom som dannes ved terrengforskjeller, bygningsstruktur, bruk av vegetasjon,

aktiviteter og hvilken aktivitet som foregår på området. Godlia skole har store åpne arealer med få avgrensninger. Det som bestemmer grensene mellom rommene er bruken og aktivitetene. Skogen danner flere små rom.

Karlsrud skole har mange gode rom som gir muligheter for ulike aktiviteter.

Tøyen skolegård er liten og har naturlig nok færre rom. Det som danner rom her er blant annet gjerder halvtak og ulike underlag.

Kriterier for vurdering av romlighet ved de fire skolene er antall og variasjon i rom.

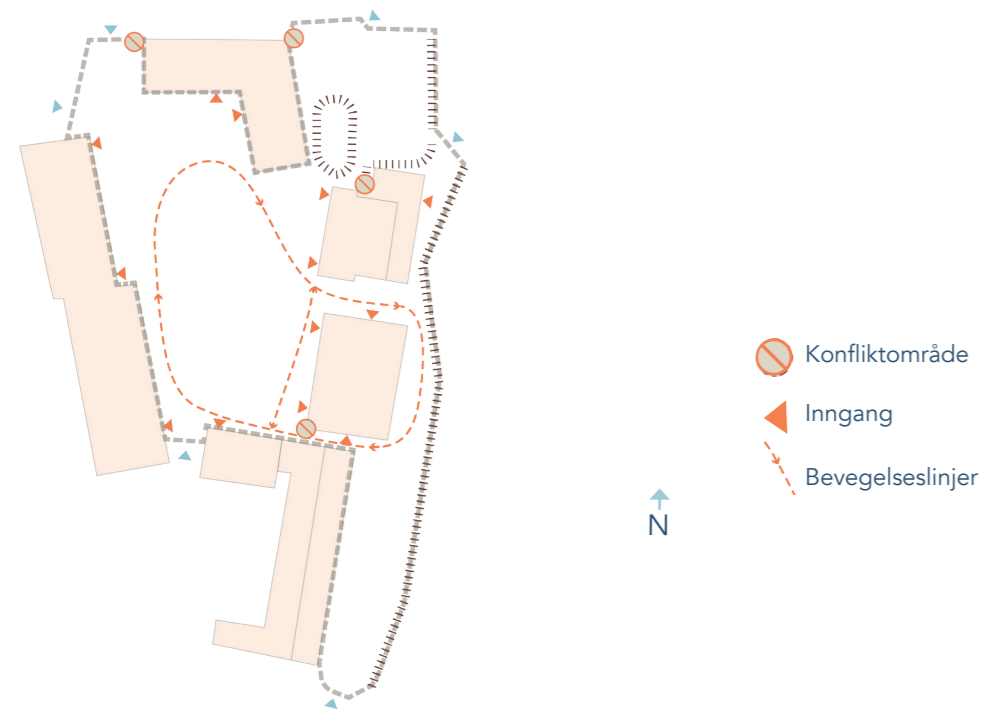
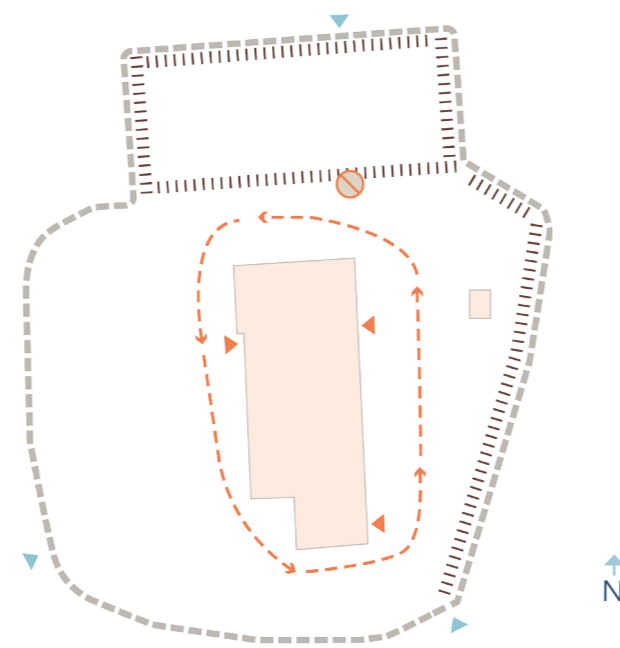
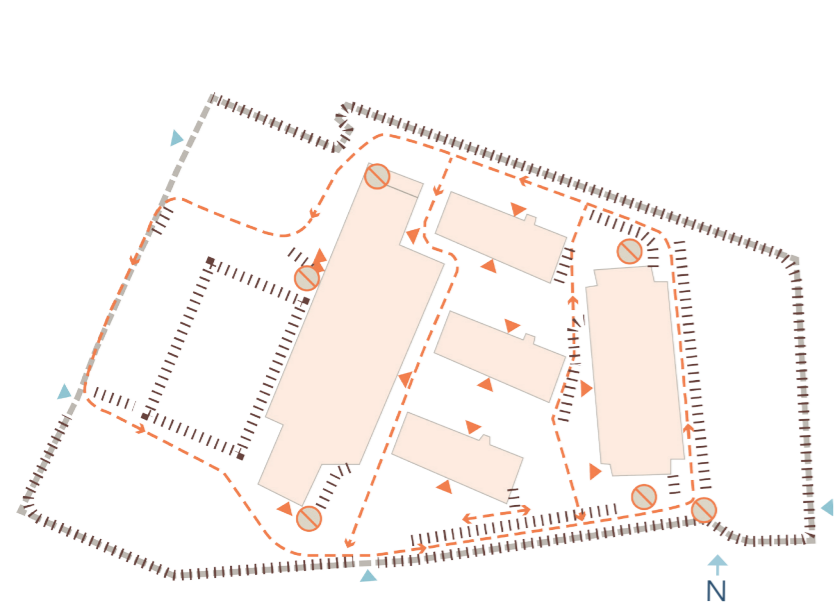
Romlighet

Disen skole

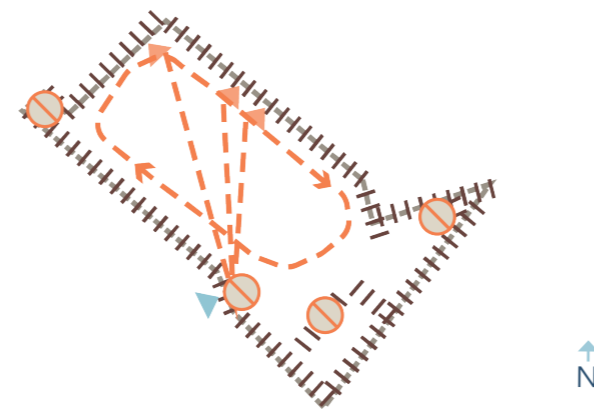
Godlia skole

Karlsrud skole

Tøyen skole

- Konfliktområde
- Inngang
- Bevegelseslinjer

3.4.4 Konfliktsoner

Ved de fire skolene er det valgt forskjellige løsninger for innganger. Disen og Karlsrud har egne innganger for hvert klassetrinn. Ved Godlia skole kan elevene velge mellom to innganger på hver sin side av skolen. Ved Tøyen skole er det tre innganger der to til tre klassetrinn deler hver inngang.

Gjennomsnittstall for hvor mange elever per inngangsdør:

Disen skole:

580 elever fordelt på 9 innganger = 64 elever per dør.

Det er seks konfliktsoner utenom. De fleste i tilknytning til blindveier.

Godlia skole:

450 elever fordelt på 2 innganger = 225 elever per dør.

Utenom er den smale inngangen til fotballbanen en konfliktzone.

Karlsrud skole:

422 elever fordelt på 13 innganger = 33 elever per dør.

Karlsrud skole har i tillegg fire konfliktsoner hvorav to blindveier og to smale gjennomganger.

Tøyen skole:

342 elever fordelt på 3 innganger = 114 elever per dør.

På Tøyen skole er det bare en inngang til skoleområdet. Dessuten er det to blindveier og en smal port inn til fotballbanen.

Kriterier for vurdering av konfliktsoner er

antall klasseromsinnganger samt øvrige konfliktsoner.

Antall klasseromsinnganger er sterkere vektlagt enn de øvrige konfliktsonene.

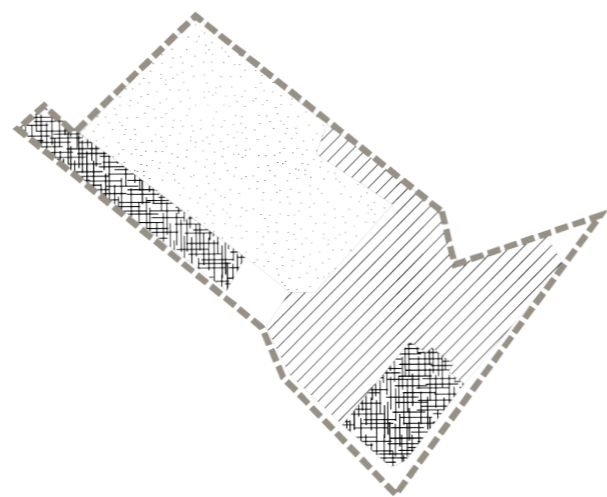
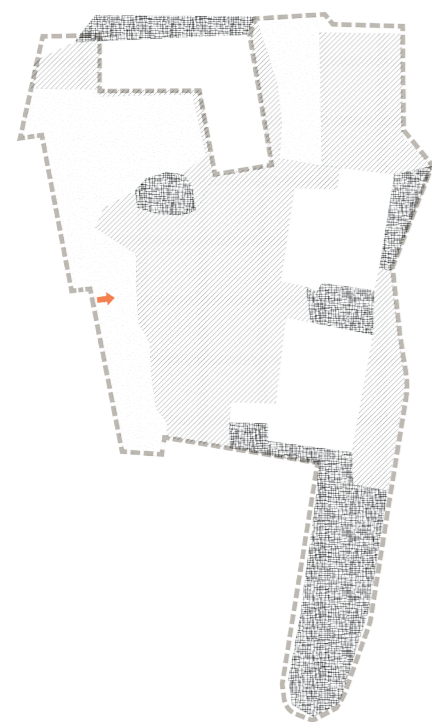
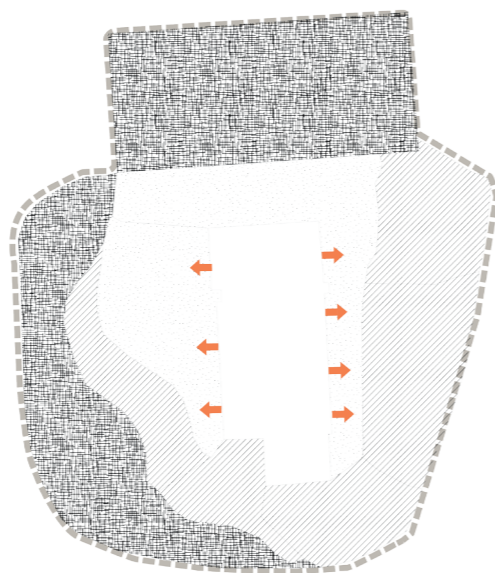
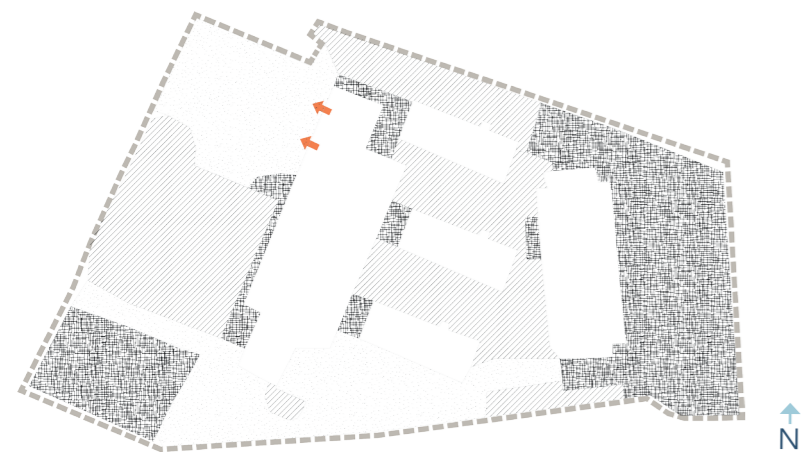
Konfliktsoner

Disen skole

Godlia skole

Karlsrud skole

Tøyen skole

3.4.5 Transparent miljø

Ved Disen skole er det dårlig sikt i trappeoppgangene og ved lekestativene.

Godlia skole har en stor fotballbane delvis sjult bak trær. Den tette skogen i vest skaper vanskeligheter for oversikt.

Karlsrud skole har to trange smug og to områder som ligger skjermet bak hjørner.

Tøyen skole har en transparent skolegård, men fotballbanen er noe uoversiktlig på grunn av gjerdet.

Kriteriet for vurderingen av transparent miljø er hvor mange og hvor store områder i skolegården som ligger skjermet fra innsyn.

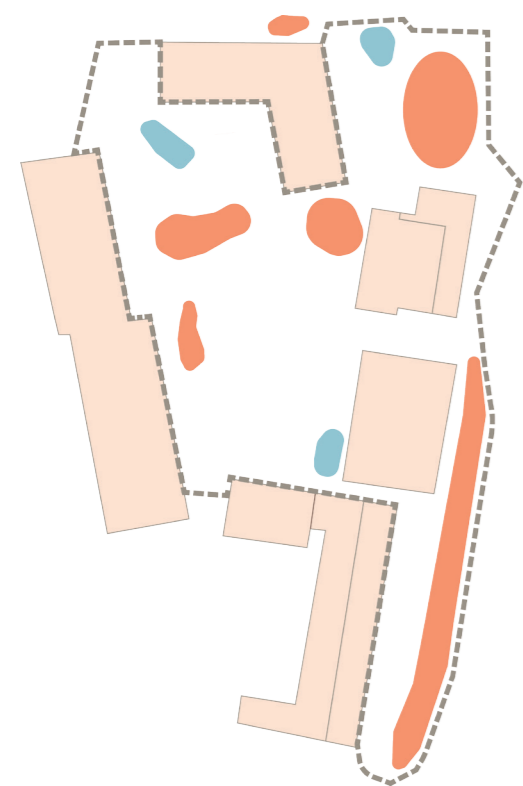
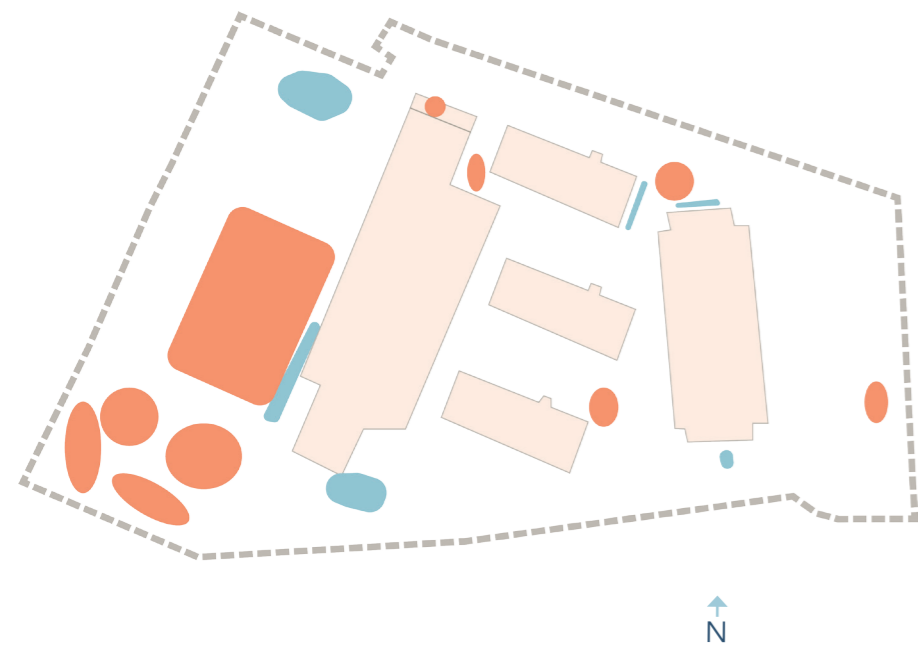
Transparent miljø

Disen skole

Godlia skole

Karlsrud skole

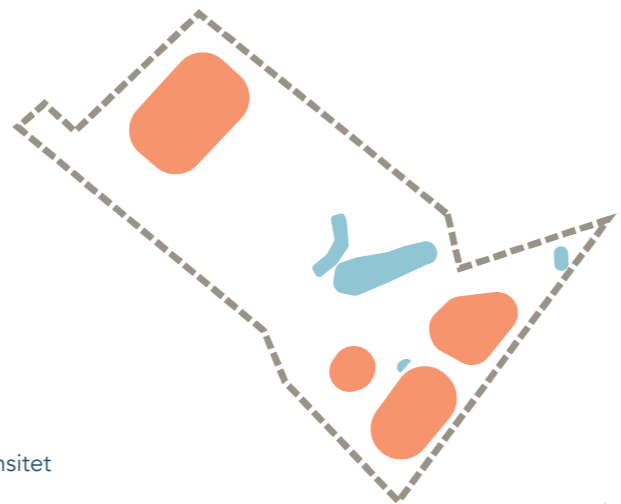
Tøyen skole

Mange elever, høy intensitet

Mange elever, lav intensitet

3.4.6 Aktivitet

Ved Disen skole var aktivitetsnivået jevnt veldig høyt med flere typer lek. Fotballbanen, klatrestativ og huskene var lokasjoner med høyt aktivitetsnivå. Det var også mye aktivitet i den lille lunden sør for klatrestativet og huskene. Det var høyt aktivitetsnivå ved sklien og i trappene nord-øst i skolegården.

Godlia skole hadde et svært høyt aktivitetsnivå på de to fotballbanene. De yngre barna lekte også mye i klatrestativene og brukte huskene en del. Flere av de eldre eleven befant seg ved skolens hovedinngang hvor de kunne sitte i trappene.

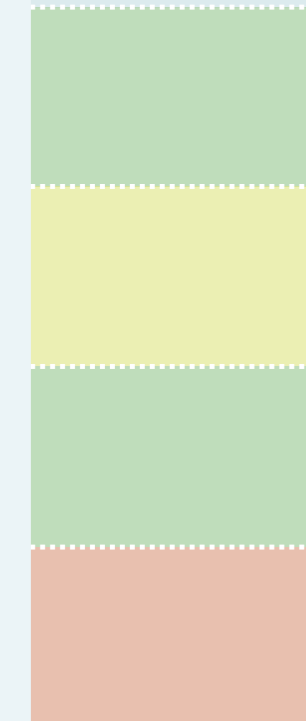
Karlsrud skole hadde også et høyt aktivitetsnivå på basketballbanen og fotballbanen. Det var stor aktivitet i skogsområdet sør-øst for skolen. Klatrestativet og huskene ble ikke brukt i like stor grad som ved de andre skolene i studiet, men det var en del aktivitet her. Tre steder i skolegården skiller seg ut som områder med lav aktivitet. Dette er ved fotballbanen, på benkene ved de store trærne og på et hjørne ved et av byggene i den østlige delen av skolegården.

Ved Tøyen skole var det svært høy aktivitet i hele skolegården, men flere brukte klatrestativet her sammenlignet med de andre skolene. Fotballbanen og basketballbanen ble også svært mye brukt. Ellers var det mange elever som oppholdt seg ved benkene under de tre store trærne i skolegården.

Kriterier for vurdering av aktivitet i skolegården er basert på i hvor stor grad skolegården er tilrettelagt for ulike typer lek og aktivitet: baner for ballspill, klatre og lekestativer, husker og sklier, oppmerking for spill som f.eks.sjakk og paradis, tilstedeværelse av naturelementer som inspirerer til aktivitet m.m.

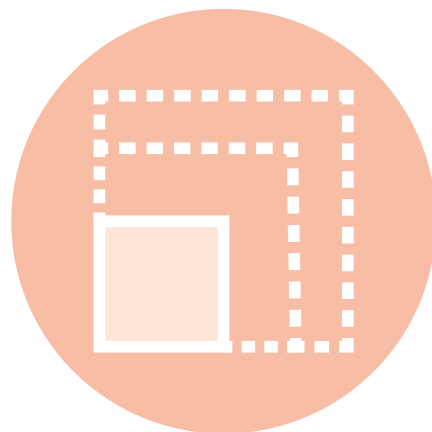
Vurderingen er basert på observasjon i av elevenes bruk av skolegården og kartlegging av lekemuligheter.

Aktivitet

KAPITTEL 4.
Diskusjon

4.1 Areal og forekomsten av mobbing

Gjennom analysene av areal ved de fire osloskolene kommer det ikke frem noen klar sammenheng mellom areal per elev og forekomsten av mobbing.

Analysen av areal og trivsel i friminuttet ved skoler i Trondheim bekrefter dette, men viser en tendens til høyere trivsel ved skolene som hadde størst tilgjengelig totalareal.

En forklaring på dette er at arealet på regulert skoletomt kan skille seg fra de arealene skolen disponerer i tillegg. I følge Limstrand (2000) er skolegårder ofte dominert av asfalt- og grusflater. Mens tilleggsarealer ofte er idrettsanlegg, naturområder eller parker. Det at resultatene viser en tendens til høyere grad av trivsel

ved skoler med større bruk av områder i nærområdet, kan derfor tyde på at størrelsen på arealet ikke har så mye å si, men heller at det er kvaliteten på og typen areal tilgjengelig som betyr noe.

Et problem for skolene i byene er begrensede arealer i skolegården. Det kan da være nyttig med gode forbindelser til nærmiljøanlegg. Tøyen skole som har meget begrensede arealer ligger like ved en stor lekeplass. Det å skape en løsning slik at denne lekeplassen muligens kan innlemmes som en del av elevenes tilgjengelige uteareal i friminuttet kunne dermed hatt betydning for forekomsten av mobbing her.

4.2 Vegetasjon og forekomsten av mobbing

Flere undersøkelser viser at tilgjengeligheten på grøntareal er verdifullt fordi det gir muligheter for kompleks lek og aktivitetsnivået er ofte høyere i skolegårder med mer innslag av natur (Lindholm, 1995). I tillegg nevnes natur som en av faktorene for hva som er estetisk vakkert og da fører med seg positive holdninger og følelser som igjen kan ha noe å si for hvordan vi oppfatter andre mennesker.

Ved de fire skolene var det ulikt innslag av natur og ulik type naturområder. Det er en tendens til at skoler som har minst grad av vegetasjon har mest mobbing og motsatt, men Karlsrud skole er et unntak.

Det er interessant å se at ved skolene med minst mob

bing er det jentene som trives best, mens ved skolene med mest mobbing er det guttene som trives best.

Man kan se at flere jenter enn gutter opplever at de blir mobbet i skolegårdene som har mindre naturområder. Dette kan henge sammen med det Ingunn Fjørtoft beskriver om hvordan asfaltert underlag som inviterer til løping og fotball i større grad er tilrettelagt for gutter enn for jenter. En skole med et mer ruralt område med blant annet en liten skog beskrev hun som mer attraktiv for jenter enn for gutter.

Det er spesielt stor forskjell på mobbing blant jenter og gutter ved Tøyen skole. Tøyen skole er den skolen

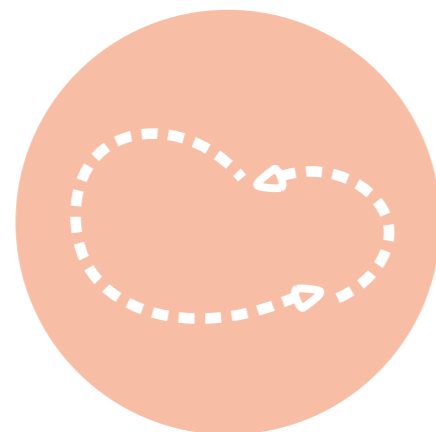
med absolutt minst natur. Dette kan bety at jentene ikke finner områder de opplever som attraktive for den aktiviteten de ønsker å utføre. Ved Tøyen skole var støynivået veldig høyt i friminuttene, og det var ingen steder i skolegården hvor man kunne gjemme seg litt bort fra alt bråket. Dette kan være en årsak til at jentene også trivdes i mindre grad i denne skolegården.

4.3 Romlighet og forekomsten av mobbing

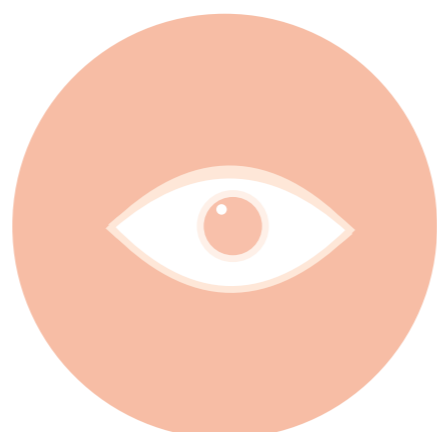
Edward T. Hall mener opplevelsen av et gitt rom bestemmes av hva man kan foreta seg der. (Hall 1973) Godlia og Disen skoler har mange varierte rom og lite mobbing, Karlsrud skole har færre rom og noe mer mobbing, mens Tøyen skoler har færrest uterom og mest mobbing.

Dette er den faktoren hvor vurderingen henger aller best sammen med forekomsten av mobbing.

4.4 Konfliktsoner og forekomsten av mobbing

Det er ikke sammenheng med antall innganger ved skolen eller elever per dør og mobbing. Likevel er det interessant at selv med få innganger og mange elever som benytter seg av hver inngang opplever Godlia skole lite trøbbel, uro og mobbing. Det som er spesielt ved Godlia skole er at elevene kan velge hvilken inngang som passer dem. I en situasjon der en elev opplever ubehagelige situasjoner kan det da være viktig å kunne unngå personene som plager eller mobber. Det at man da kan velge inngang gjør at eleven selv skaper mer trygghet og muligens mindre konflikter.

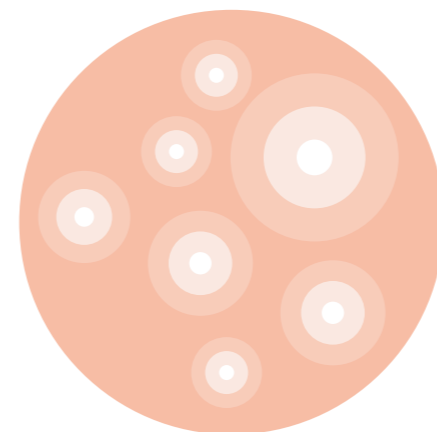
4.5 Transparent miljø og forekomsten av mobbing

Transparente løsninger bidrar til at uønsket adferd lettere oppdages, fordi flere lærere og flere elever har mulighet for å se hverandre.

Tøyen skole har gode resultater på denne kategorien. -Kanskje ikke så rart siden skolegården er så liten og uterommene så få.

Karlsrud skole har flere områder med dårlig innsyn, kommer dårligst ut på vurderingen og har som tidligere nevnt et svakt mobberesultat.

Disen og Godlia skoler scorer middels godt.

4.6 Aktivitet

Olweusgruppen påpeker at kjedsomhet i skolegården kan øke forekomsten av mobbing (Olweus, 1992).

Aktiviteten i friminuttene var høy ved alle de fire skolene. Det som i hovedsak skiller dem vurderingsmessig er tilretteleggingen for lek. Her faller Tøyen skole ut siden det er lite annet enn ballaktiviteter det er tilrettelagt for.

Disen skole skilte seg positivt ut både fordi det var høy aktivitet og fordi aktivitetene var så varierte.

4.7 Oppsummering

Attraktive utemiljø vil kunne bidra både til å redusere mobbing og hærverk (Olweus, 1992)

Når seks faktorer er vurdert, finnes det indikasjoner som tyder på at gode skolegårder kan være en medvirkende grunn til at to av de fire undersøkte Oslo-skolene har bedre mobberesultater enn de to andre skolene.

Det kan tyde på at arealet har mindre å si enn innholdet og utformingen av skolegårdene.

Samlet sett viser rangeringen av skolegårdene sett i forhold til de seks kategoriene at Disen og Godlia skole kommer like godt ut, mens Karlsrud skole havner et lite stykke bak. Dårligst ut kommer Tøyen skole som har liten skolegård, få aktivitetsmuligheter, lite vegetasjon og få varierte uterom.

Hvordan er så skolegården som forebygger mobbing?

Ingen av de fire skolene oppnår den arealmessige normen på 50 m² per elev. Likevel har to av skolene gode mobberesultater fra Elevundersøkelsen. Normen på 50 m² trenger ikke økes.

Vegetasjonen har åpenbart en betydning. Selv om den estetiske delen er en x-faktor som ikke er regnet med, har den perfekte skolegård et vesentlig innslag av grøntareal og robust vegetasjon.

Konfliktsoner unngås ved at hver klasse har egen inngang.

Skolegården består av avgrensede rom som likevel er transparente, blindveier er i størst mulig grad eliminert.

Viktigst av alt er nok likevel tilrettelegging for høy og variert aktivitet.

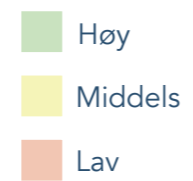
I tillegg kommer elementer som godt vedlikehold.

Like viktig som en skolegård som forebygger mobbing er antagelig organiseringen av friminuttene. Trivselsledersystemet der kompetente elever arrangerer lekeaktiviteter i friminuttene, tettheten av voksne vakter og eventuell adskillelse av store og små barn kan trolig ha en meget betydelig effekt.

Et annet moment er at en vellutrustet skolegård kan inspirere til aktiv læring som er en metode der elevene er i bevegelse mens nytt stoff innlæres (Utdanningsdirektoratet, 2015)

	Areal	Vegetasjon	Romlighet	Konfliktsoner	Transparent miljø	Aktivitet
Disen skole	Middels	Middels	Høy	Høy	Middels	Høy
Godlia skole	Høy	Høy	Høy	Middels	Middels	Middels
Karlsru skole	Middels	Høy	Middels	Lav	Lav	Høy
Tøyen skole	Lav	Lav	Lav	Middels	Høy	Lav

Figur:: Vurdering av faktorer med betydning for mobbing

KAPITTEL 5. Avslutning

5.1 REFLEKSJON

Det var flere utfordringer som dukket opp i løpet av oppgaveskrivingen.

Det primære ønsket var å få kontakt med skoler der flest mulig parametre var tilnærmet like. F.eks. elevantallet og lærertetthet. Det ville kunne minske det store antallet variabler som forekommer innenfor mobbeproblematikken. Jeg håpet at Oslo kommune ville fatte interesse for oppgavens problemstilling, men mottok aldri svar. I stedet kontaktet jeg de 16 skolene, som jeg antok ville egne seg best for problemstillingen i oppgaven. Kun fire hadde kapasitet til å delta i prosjektet. Dette førte til et noe svakt grunnlag for bastante konklusjoner. Sett i etterpåklokskapens klare lys burde jeg kanskje forutsett at 16 skoler kunne føre til et for snevert utvalg. Denne erkjennelsen kom for sent.

Jeg hadde også laget en spørreundersøkelse som var beregnet på elever og de ansatte ved skolene. Denne hadde kun en skole kapasitet til å svare på. Svarene ble analysert, men uten mulighet til å sammenligne med besvarelser fra andre skoler måtte undersøkelsen beklageligvis utelates fra oppgaven. Spørreundersøkelsen er lagt ved som vedlegg.

Resultatene fra Elevundersøkelsen var et enda mer nyttig bekjentskap enn forventet siden man kunne lage sine egne rapporter med resultater fra ti år tilbake. Som nevnt tidligere i oppgaven blir både struktur og ordlyden i Elevundersøkelsen endret ofte. Dette har ført til diskusjoner om i hvor stor grad resultater fra undersøkelsene kan sammenlignes med tidligere års resultater.

5.2 KONKLUSJON

Utdanningsdirektoratet poengterte tidligere i år at det bør rettes mer fokus mot tiltak i det fysiske miljøet ved skoler for å forebygge mobbing (Utdanningsdirektoratet, 2017)

Sammenhengen mellom det fysiske miljøet, menneskers atferd og psykologisk tilpasning defineres som miljøpsykologi (Stokols & Altman, 1987) Forskning viser at ved å planlegge og forme omgivelsene våre kan man oppfordre til bestemt aktivitet. Gunilla Lindholm fant at de gode skolegårdene har tilgang til naturlige områder, mens de dårlige skolegårdene ikke hadde dette. Raketskolan i Sverige la vekt på å skape åpne transparente løsninger og å hindre uoversiktlige områder. Målet var å skape trygge arealer der barna føler seg sett av de voksne. Skolens utforming var viktig for arbeidet mot mobbing.

De fire skolegårdene som er undersøkt er vurdert ut fra de seks faktorene areal, vegetasjon, romlighet, konfliktsoner, transparent miljø og aktivitet, tilsammen avdekkes det tendenser som tyder på at gode skolegårder kan være en medvirkende grunn til at to av de fire undersøkte Oslo-skolene har bedre mobberesultater enn de to andre skolene.

Problemstillingen har vært:

Kan en skolegård planlegges og tilrettelegges slik at mobbing kan forebygges? -og hvordan kan det i tilfelle gjøres?

Svaret er ikke tindrende klart siden variablene er mange og antall undersøkte skoler er beskjedent, men med bakgrunn i teoridelen og analysene av undersøkelsene kan det forsvares å konkludere med at skolegårder kan planlegges og rettelles slik at mobbing kan forebygges.

Dette kan gjøres ved å lage en oversiktlig og kompleks skolegård med mulighet for varierte aktiviteter, gjerne med naturlige områder. Konfliktsoner bør unngås ved at hver klasse har egen inngang.

Videre kan det være aktuelt å planlegge og prosjektere den tilnærmet perfekte skolegård med tanke på forebygging av mobbing. Lignende prosjekter er gjort, men da med fokus på skolebygget og interiør.

KILDELISTE

Alvant, P. (2009). Effekter av anti-mobbingsprogram – hva sier forskningen? Stockholm: Brottsförebyggande Rådet. https://www.bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f180003644/2009_effekter_anti-mobbingsprogram.pdf (lest 10.05.2017)

Bjåen, B.K. (2016) Mobbing rammer folkehelse. Oslo: Vårt Land. Tilgjengelig fra: <http://www.vl.no/nyhet/mobbing-rammer-folkehelse-1.674675?paywall=true> (lest 18.01.2017)

Bronfenbrenner, U. (1979). Ecology of Human Development : Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA, USA: Harvard University Press. (Sitert etter Helsedirektoratet, 2015).

Cold, B. (2002). Skoleanlegget som lesebok - en studie av skoleanlegget som estetisk ramme for læring og velvære. Trondheim: NTNU og Norges forskningsråd Tilgjengelig fra: <http://www.forskningsradet.no/csstorage/vedlegg/cold3.pdf> (lest 09.02.2017)

Dean, S. (2010) A Blueprint for Leadership Success: Leadership Wisdom, from Hearts and Minds: A Public School Miracle. Blomington, USA: Balboa Press.

Helsedirektoratet, (2008). Fysisk aktivitet blant barn og unge i Norge. En kartlegging av aktivitetsnivå og fysisk form hos 9- og 15-åringer. Oslo: Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/7111/Fysisk-aktivitet-blant-barn-og-ungdom-resultater-fra-en-kartlegging-av-9-og-15-aringer-IS-1533.pdf>

Helsedirektoratet, (2015). Trivsel i skolen. IS-2345. Oslo. Tilgjengelig fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/970/Trivsel%20i%20skolen%20IS-2345.pdf> (lest 01.04.2017)

Idsøe, E.M.C. (2015). Konsekvenser for mobbeofferet. Stavanger: Læringsmiljøseneteret, UiS. Tilgjengelig fra: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/konsekvenser-av-mobbing/> (lest 06.02.2017)

Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). Experience of nature—A psychological perspective. Cambridge: Cambridge university. Tilgjengelig fra: https://books.google.no/books?id=7l80AAAIAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false (lest 23.01.2017)

Kolstad, A (2007). Hvordan de fysiske omgivelsene påvirker oss - Estetikk og velvære i helsesituasjoner. Trondheim: Tidende. Tilgjengelig fra: <http://www.tannlegetidende.no/i/2007/13/dnt-264455> (lest 18.01.2017)

Kunnskapsdepartementet, (red.). (1998). Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringslova). Oslo. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KA->

PITTEL_11 (lest 13.04.2017)

Lillejord, S. & Ruud, E. & Fischer-Griffiths, P. & Børte, K. & Haukaas, A. (2014) Forhold ved skolen med betydning for mobbing, Forskningsoppsummering. Oslo: Kunnskapssenter for utdanning, www.kunnskapssenter.no. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/grunnskole/djupedal_endelig_08092014.pdf (lest 24.02.2017)

Limstrand, T. (2000), Ut er In? -En kartlegging av uteaktiviteter i barnehager, SFO og grunnskoler i Nordland. Rapport fra Salten Friluftsråd.

Læringsmiljøseneteret, (2015). Tiltak mot mobbing i skolen. Stavanger: Universitetet i Stavanger. Tilgjengelig fra: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/mobbing-i-skolen/> (lest 22.03.2017)

Nasar, J. L. (2000). The evaluative image of places. In W. B. Walch, K. H. Craik & R. H. Price (Eds.), Person-environment psychology: New directions and perspectives (pp. 117-168). Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Mahwah, New Jersey. (Sitert etter Cold, 2002).

NOU, (2015): NOU 2015:2 Å høre til - Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/35689108b67e43e59f28805e963c3fac/nou201520150002000dddpdfs.pdf> (lest 07.03.2017)

Nordh, H. Fyhri & A. Hauge & Lappgard, Å. (2012) Norsk miljøpsykologi: mennesker og omgivelser. Oslo: SINTEF

Olofsson B.K. (1993), Lek for livet. Observasjoner og forskning og barns lek. Oslo: Forsythia.

Olweus, D. (1992), Mobbing i skolen. Hva vet vi og hva kan vi gjøre. Oslo: Universitetsforlaget

Opplæringsloven, (1998) Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringslova). Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Rønnevik, D.H. (2016). Det fysiske utemiljøets betydning for forekomst av mobbing på norske barne- og ungdomsskoler. Forslagsnr. 2017_002. Oslo: Kunnskapssenteret. Tilgjengelig fra: <http://www.kunnskapssenteret.no/248493/det-fysiske-utemiljoets-betydning-for-forekomst-av-mobbing-pa-norske-barne-og-ungdomsskoler> (lest 25.03.2017)

Rønningen, G. E. (2003). Nærmiljø: nostalgi - eller aktuell arena i forebyggende og helsefremmende arbeid? I: H.A. Hauge & M. B. Mittelmark (Red.) Helsefremmende arbeid i en brytningstid: fra monolog til dialog?, ss. 52-73. Bergen: Fagbokforlaget. (Sitert etter Helsedirektoratet, 2015).

Silsand, K. M. & Kristoffersen, L. M. (2016). Mobbeforståelser i NOU 2015:2. Å høre til. En Bacchi-inspirert analyse av Djupedalutvalgets utredning. Hovedoppgave. Tromsø: Universitetet i Tromsø. Tilgjengelig fra: <http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/9624/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (lest 03.03.2017)

Stokols, D. & Altman, I. (1897) Handbook of Environmental Psychology. New York: John Wiley & Sons.

Strand, N. (2013) Mobbing blant barn og unge. Når barn blir fritt vilt. Oslo: Tidsskrift for Norsk psykologforening. Tilgjengelig fra: http://www.psykologtidsskriftet.no/?seks_id=315946&a=3 (lest 18.01.2017)

Thorén, K.H. (2003). Skolens utearealer - om behovet for arealnormer og virkemidler. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/731/Skolens-utearealer-om-behovet-for-arealnormer-og-virkemidler-IS-1130.pdf> (lest 08.01.2017)

Trondheim kommune, (2012). Skolenes uteareal - arealnormer. Tilgjengelig fra: <https://www.stfk.no/pagefiles/63522/Skolenes%20uteareal%20-%20arealnormer%20-%20presentasjon%20januar%202012.pdf> (lest 15.03.2017)

UR, (2015). Skolmiljö. Stockholm: UR. Tilgjengelig fra: <https://urskola.se/Produkter/190042-Larlab-bet-Skolmiljo>

Utdanningsdirektoratet, (2013). Notat om mobbing og høye tall over tid. S.nr. 1620. Oslo. Tilgjengelig fra: <http://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/SAF%20-%20ikke%20legg%20nye%20ting%20her!/Notat%20laringsmiljoprojektet.pdf> (lest 01.04.2017)

Utdanningsdirektoratet, (2017) Unngå "mobbesoner" i skolemiljøet. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Tilgjengelig fra: <http://www.skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no/artikkel/188/24/Unnga-mobbesoner-i-skolemiljoet> (lest 21.03.2017)

Utdanningsdirektoratet, (2015). Gladare barn med aktiv læring. Oslo. Tilgjengelig fra: <http://magasinnet.udir.no/skole/gladare-barn-med-aktiv-laering/> (lest 12.05.2017)

Utdanningsdirektoratet, (2016). Elevundersøkelsen. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Tilgjengelig fra: <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/> (lest 05.03.2017)

Utdanningsdirektoratet, (2017). Unngå "mobbesoner" i skolemiljøet. Oslo: Utdanningsdirektoratet. Tilgjengelig fra: <http://www.skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no/artikkel/188/24/Unnga-mobbe->

soner-i-skolemiljoet (lest 10.05.2017)

Wendelborg, C. (2016) Elevundersøkelsen 2016: Mobbing og arbeidsro. Analyse av Elevundersøkelsen 2016. Trondheim: NTNU. Tilgjengelig fra: [file:///Users/Eier/Downloads/elevundersokelsen-2016-mobbing-og-arbeidsro%20\(1\).pdf](file:///Users/Eier/Downloads/elevundersokelsen-2016-mobbing-og-arbeidsro%20(1).pdf) (lest 01.02.2017)

Westberg, N. (2016) Safe in School - when architecture tackles bullying. Master's thesis. Göteborg: Chalmers University of Technology. Tilgjengelig fra: <http://publications.lib.chalmers.se/records/fulltext/239317/239317.pdf> (lest 12.02.2017)

Wold, B. (2012). Social Influence Processes on Adolescents Health Behaviours. I: B. Wold & O. Samdal (Red.), An ecological perspective on health promotion systems, settings and social processes, ss. 67- 77. London: Bentham Science Publishers. (Sitert etter Helsedirektoratet, 2015).

FIGURLISTE

Hvor annet ikke er oppgitt er diagrammer, figurer egenprodusert.

Forsidebilde kapittel 1, Introduksjon. Foto: Sindre Nyborg, 2016

Forsidebilde kapittel 2, Disen skole. Foto: Eget, 2017

Forsidebilde kapittel 3. Foto: Guro Grimnes, 2017

Forsidebilde kapittel 4. Foto: Guro Grimnes, 2017

Forsidebilde kapittel 5. Foto: ukjent, u.å. Tilgjengelig fra: <https://no.pinterest.com/pin/17451517279870627/> (21.03.2017)

Figur 1: Hvor skjedde mobbingen? Basert på tall fra Elevundersøkelsen 2016/2017, Utdanningsdirektoratet. Tilgjengelig fra: https://samforsk.no/Publikasjoner/2017/mobbing-og-arbeidsro-i-skolen_elevundersokelsen-2016_rapport-fra-ntnu.pdf (lest 01.02.2017)

Figur 2: Den utviklingskologiske modellen Bronfenbrenner, 1979. Tilgjengelig fra: (<https://helsedirektoratet.no/Lists/Publikasjoner/Attachments/970/Trivsel%20i%20skolen%20IS-2345.pdf> (hentet: 01.04.2017))

Figur 3: Skudeneshavn skole. Tilgjengelig fra: <http://www.senorespluss.com/283756737> (hentet: 03.03.2017)

Figur 4: Raketskolan, Sverige, Tilgjengelig fra: <http://www.v zinc.com/projects/1426-raketskolan-kiruna-sweden.html> (hentet: 04.03.2017)

Figur 5: Lage egen rapport på skoleporten, skjermpprint. Tilgjengelig fra: <https://skoleporten.udir.no/> (hentet: 24.02.2017)

Figur 6: Oslo kommune, basert på kartdata fra FKB-data og Matrikkeldata i UTM32 Euref89, Norgedigitalt, 2016.

Figur 7: Skoler i Oslo og forekomsten av mobbing. Bakgrunnskart - basert på kartdata fra FKB-data og Matrikkeldata i UTM32 Euref89, Norgedigitalt, 2016. Tall om mobbing hentet fra Elevundersøkelsen, 2016/2017. Se vedlegg nr. 1.

Figur 8: Elevundersøkelsen, 2006 - 2016. Se vedlegg 1

Figur 9: Elevundersøkelsen, 2013 - 2016. Se vedlegg 1

Figur 10: Elevundersøkelsen, 2006 - 2016. Se vedlegg 1

Figur 11: Elevundersøkelsen, 2006 - 2016. Se vedlegg 1

Figur 12: Elevundersøkelsen, 2006 - 2016. Se vedlegg 1

Figur 13: Elevundersøkelsen, 2006 - 2016. Se vedlegg 1

Figur 14: Elevundersøkelsen, 2006 - 2016. Se vedlegg 1

Figur 15: Lokalisering av Disen skole. basert på kartdata fra FKB-data og Matrikkeldata i UTM32 Euref89, Norgedigitalt, 2016.

Figur 16: Disen skole, Norge i bilder, (2016) Tilgjengelig fra: <https://www.norgebilder.no/>

Figur 17: Terrengprofil. Tilgjengelig fra: <https://www.norgeskart.no/#!/?project=seeiendom&layers=1002,1014&zoom=16.27151748249928&lat=6653115.09&lon=265160.68> (hentet: 09.05.2017)

Figur 18: Lokalisering av Godlia skole, basert på kartdata fra FKB-data og Matrikkeldata i UTM32 Euref89, Norgedigitalt, 2016.

Figur 19: Godlia skole, Norge i bilder, (2016) Tilgjengelig fra: <https://www.norgebilder.no/>

Figur 20: Lokalisering av Karlsrud skole, basert på kartdata fra FKB-data og Matrikkeldata i UTM32 Euref89, Norgedigitalt, 2016.

Figur 21: Karlsrud skole, Norge i bilder, (2016) Tilgjengelig fra: <https://www.norgebilder.no/>

Figur 22: Lokalisering a Tøyen skole, basert på kartdata fra FKB-data og Matrikkeldata i UTM32 Euref89, Norgedigitalt, 2016.

Figur 23: Tøyen skole, Norge i bilder, (2016) Tilgjengelig fra: <https://www.norgebilder.no/>

Figur 24: Elevundersøkelsen 2006 - 2012. Se vedlegg 2

Figur 25: Elevundersøkelsen 2006 - 2012. Se vedlegg 2

Figur 26: Elevundersøkelsen 2006 - 2012. Se vedlegg 2

Figur 27: Elevundersøkelsen 2006 - 2012. Se vedlegg 2

Figur 28: Elevundersøkelsen 2006 - 2012. Se vedlegg 2

Figur 29: Elevundersøkelsen 2006 - 2012. Se vedlegg 2

Vedlegg 1 - Rapport fra Skoleporten, Elevundersøkelsen, Oslo kommune, Tilgjengelig fra: <https://skoleporten.udir.no/rapportbygger> (hentet 04.02.2017)

Vedlegg 2 - Utdanningsdirektoratet (2006 - 2012) Rapport fra Skoleporten, Elevundersøkelsen, Trondheim kommune, Tilgjengelig fra: <https://skoleporten.udir.no/rapportbygger> (hentet 04.02.2017)

Vedlegg 3 - Spørreundersøkelse, Godlia skole.

Vedlegg 4 - Indikator for mobbing, Utdanningsdirektoratet, (2017). Tilgjengelig fra: <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/Rapportvisning/Veiledning?rapportid=66&diagraminstansid=31&enhetsid=00&vurderingsomrade=6&underomrade=48&skoletype=0&oversikttypeid=0&fordeling=2&diagramtype=3&skoletypemenuid=0&kanviseprikking=0&barevisoffentligedata=True> (lest 05.02.2017)

Vedlegg 2 - Rapport fra Skoleporten
Elevundersøkelsen, Trondheim kommune

Enhetsnavn	Enhetstype	Eierform	Kjønn	Trinn	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du godt på skolen?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du godt på skolen?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du godt på skolen?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du godt på skolen?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du godt på skolen?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du godt på skolen?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du i friminuttene/fritimene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du i friminuttene/fritimene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du i friminuttene/fritimene?
					2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Berg skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,3	4,3	4,1	4,3	4,4	4,3	4,5	4,6
Bispehaugen skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,1	4,1	4,2	4,4	4,4	4,4	4,7	4,7	4,2
Bratsberg skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,9	.	4,9	3,8	4,2	.	4,2	.	4,6
Breidablikk skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,6	4,3	4,1	4,4	4,4	4,3	4,9	4,6	4,5
Brundalen skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,3	4,0	3,9	4,0	4,1	4,6	4,9	4,5	4,5
Byåsen skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,3	4,2	4,3	4,1	4,3	4,4	4,5	4,5
Charlottenlund barneskole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,4	4,4	4,3	4,4	4,2	4,3	4,5	4,7	4,4
Dalgård skole og ressurscenter	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,3	4,0	4,0	4,2	4,3	4,1	4,4	4,1	4,3
Eberg skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,4	4,0	4,1	4,3	4,4	4,6	4,6	4,7	4,5
Flatåsen skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,0	4,0	4,2	3,9	4,3	3,9	4,5	4,2	4,4
Hallset skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,3	4,2	4,3	4,3	4,5	4,7	4,7	4,5
Hårstad skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,6	4,0	4,5	4,5	4,2	4,2	4,5	4,4	4,8
Ila skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,1	4,4	4,3	4,0	4,2	4,2	4,3	4,6	4,6
Kalvskinnet skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,9	3,5	4,1	4,7	4,3	4,5	4,1	4,1	4,7
Kattem skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	.	4,1	4,2	4,5	4,3	4,0	4,3	4,3	4,3
Kolstad skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,5	3,9	4,5	4,0	4,6	4,4	4,3	4,3	4,4
Lade skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,1	4,0	4,4	4,4	4,1	4,3	4,6	4,5	4,7
Lilleby skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,9	3,1	4,3	4,3	4,4	3,6	4,4	4,2	4,5
Nardo skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,1	4,4	4,4	4,0	3,9	4,5	4,3	4,4
Nidarvoll skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,1	4,3	4,3	4,5	4,4	4,2	4,6	4,7	4,4
Nyborg skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,2	4,3	4,6	4,5	4,5	4,5	4,4	4,7
Nypvang skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	.	4,4	4,1	4,4	4,4	4,3	.	4,3	4,3
Ranheim skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,9	4,0	4,3	4,3	4,8	4,5	4,3	4,3	4,4
Romølsåli skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,6	4,3	4,4	4,5	4,3	4,7	4,6	4,6	4,6
Rosten skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,3	4,4	.	4,4	4,4	4,4	4,7	.	.
Rye skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,5	4,2	4,2	4,1	4,4	4,1	4,8	4,8	4,6
Saupstad skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,4	4,5	4,0	4,6	4,2	4,5	4,6	4,6
Singsaker skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,3	4,2	4,1	4,7	4,3	4,4	4,5	4,5	4,6
Sjetne skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,7	4,2	3,9	4,2	4,3	4,0	4,3	4,6	4,3
Solbakken skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,5	4,5	4,1	4,4	3,5	4,1	4,7	4,7	4,5
Spongådal skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,4	4,0	4,1	4,3	4,3	4,6	4,1	4,8	4,6
Stabursmoen skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,4	4,1	4,2	4,3	4,2	4,3	4,4	4,6
Stavset skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,0	4,3	4,4	4,1	4,2	4,4	4,5	4,5
Steindal skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,7	4,3	4,5	4,5	4,2	4,5	4,7	4,4	4,3
Strindheim skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,0	4,4	4,3	4,4	4,1	4,6	4,4	4,7	4,5
Tonstad skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,3	4,1	4,1	4,2	4,1	4,1	4,3	4,7	4,6
Utleira skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,3	4,1	4,1	4,2	4,1	4,4	4,5	4,3	4,6
Vikåsen skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,0	4,6	4,3	4,4	4,1	4,4	4,7	4,6	4,5
Åsheim barneskole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,1	4,3	4,5	4,0	4,2	4,4	4,6	4,7	4,6
Årvang skole	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	3,9	4,4	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5	4,7	4,6
Årveien skole og ressurscenter	Grunnskole	Offentlig	Begge kjønn	Trinn 7	4,2	4,3	4,5	4,6	4,7	4,3	4,4	4,5	4,6

Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du i friminuttene/fritimene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Sosial trivsel Trives du i friminuttene/fritimene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Mobbing på skolen Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Mobbing på skolen Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Mobbing på skolen Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Mobbing på skolen Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Mobbing på skolen Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?	Læringsmiljø Elevundersøkelsen 2007-2012 Mobbing på skolen Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?
2010-2011	2011-2012	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012
4,3	4,4	1,5	1,7	1,3	1,5	1,6	1,3
4,5	4,4	1,6	1,6	1,6	1,5	1,6	1,4
4,5	.	1,7	.	1,2	1,7	1,5	.
4,7	4,4	1,1	1,8	1,7	1,5	1,3	1,4
4,4	4,7	1,3	1,5	1,2	1,4	1,3	1,1
4,5	4,4	1,5	1,4	1,5	1,4	1,5	1,2
4,4	4,4	1,1	1,2	1,4	1,4	1,5	1,5
4,6	4,1	1,2	1,6	1,6	1,5	1,3	1,8
4,5	4,8	1,3	1,2	1,7	1,4	1,4	1,2
4,6	4,0	1,5	1,2	1,4	1,9	1,6	1,5
4,4	4,5	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4
4,4	4,6	1,5	1,8	1,2	1,3	1,6	1,5
4,4	4,4	1,6	1,2	1,6	1,7	1,2	1,4
.	.	1,6	1,7	1,5	1,5	.	.
4,5	4,3	2,0	1,3	1,3	1,3	1,3	1,8
4,6	4,6	1,4	1,8	1,4	2,2	1,8	1,5
4,3	4,5	1,5	1,4	1,1	1,1	1,5	1,5
4,3	4,2	1,8	2,5	1,5	1,4	1,5	1,5
4,5	4,5	1,2	1,5	1,6	1,3	1,4	1,4
4,5	4,5	1,5	1,4	1,6	1,2	1,5	1,4
4,7	4,8	1,4	1,7	1,3	1,2	1,2	1,1
4,5	4,6	.	1,3	1,5	1,2	1,3	1,2
4,8	4,7	1,4	1,5	1,2	1,4	1,3	1,2
4,7	4,9	1,3	1,6	1,1	1,1	1,6	1,1
.	.	1,7	1,2
4,8	4,3	1,0	1,3	1,3	1,1	1,8	1,4
4,7	4,3	1,2	1,2	1,4	1,7	1,3	1,0
4,3	4,5	1,6	1,4	1,3	1,2	1,6	1,5
4,6	4,5	1,8	1,3	1,5	1,3	1,3	1,7
3,8	4,3	1,4	1,2	1,2	1,4	.	1,7
4,5	4,6	2,0	1,3	1,3	1,6	1,0	1,4
4,6	4,7	1,3	1,2	1,3	1,2	1,3	1,4
4,3	4,4	1,2	1,4	1,3	1,5	1,2	1,8
4,7	4,7	1,2	1,4	1,4	1,1	1,3	1,0
4,2	4,6	1,4	1,5	1,4	1,3	1,7	1,3
4,5	4,2	1,5	1,5	1,4	1,5	1,4	1,4
4,5	4,6	1,3	1,5	1,6	1,6	1,1	1,7
4,5	4,5	1,4	1,2	1,2	1,3	1,4	1,3
4,6	4,7	1,5	1,4	1,1	1,5	1,3	1,2
4,6	4,6	1,3	1,4	1,2	1,2	1,4	1,3
4,7	4,5	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2	1,4

Spørreundersøkelse til elever ved Godlia skole

1. a) Hvor godt trives du i skolegården i friminuttet? *(Sett ring rundt det alternativet som passer.)*

Svært godt | Godt | Helt greit | Ikke noe særlig | Ikke i det hele tatt

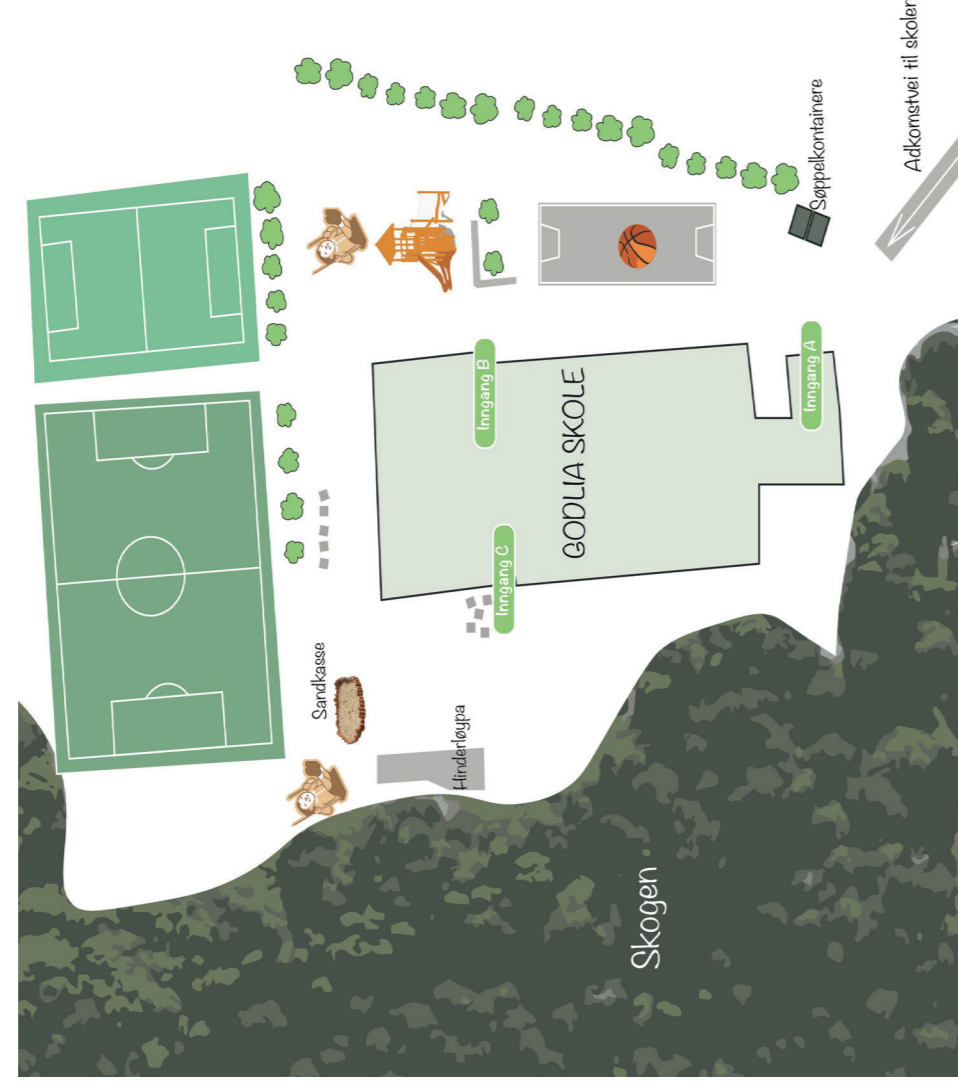
- b) Synes du skolegården på Godlia skole er fin? *(Sett ring rundt det alternativet som passer.)*

Svært fin | Fin | Helt grei | Ikke noe særlig fin | Ikke fin i det hele tatt

- c) Hvor ofte opplever du at det er uro/trøbbel mellom elever i skolegården? *(Sett ring rundt det alternativet som passer.)*

Svært ofte | Ofte | Sjelden | Svært sjelden | Aldri

2. a) Hvor i skolegården liker du aller minst å være? *(Forklar, og/eller merk av på kartet.)*

- b) Beskriv kort hvorfor du liker dette/disse stedene aller minst.

Se flere spørsmål neste side

Side 1 av 3

3. a) Er du fornøyd med lekeapparatene og aktivitetsområdene i skolegården? *(Sett ring rundt det alternativet som passer.)*

Svært fornøyd | Fornøyd | Nøytral | Misfornøyd | Svært misfornøyd

- b) Synes du det er god plass til alle i skolegården? *(Sett ring rundt det alternativet som passer.)*

Svært god plass | God plass | Nokså god plass | Dårlig plass | Svært dårlig plass

- c) Føler du deg trygg i skolegården?

Svært trygg | trygg | Nokså trygg | utrygg | Svært utrygg

4. a) Hvor i skolegården liker du aller best å være? *(Forklar, og/eller merk av på kartet.)*

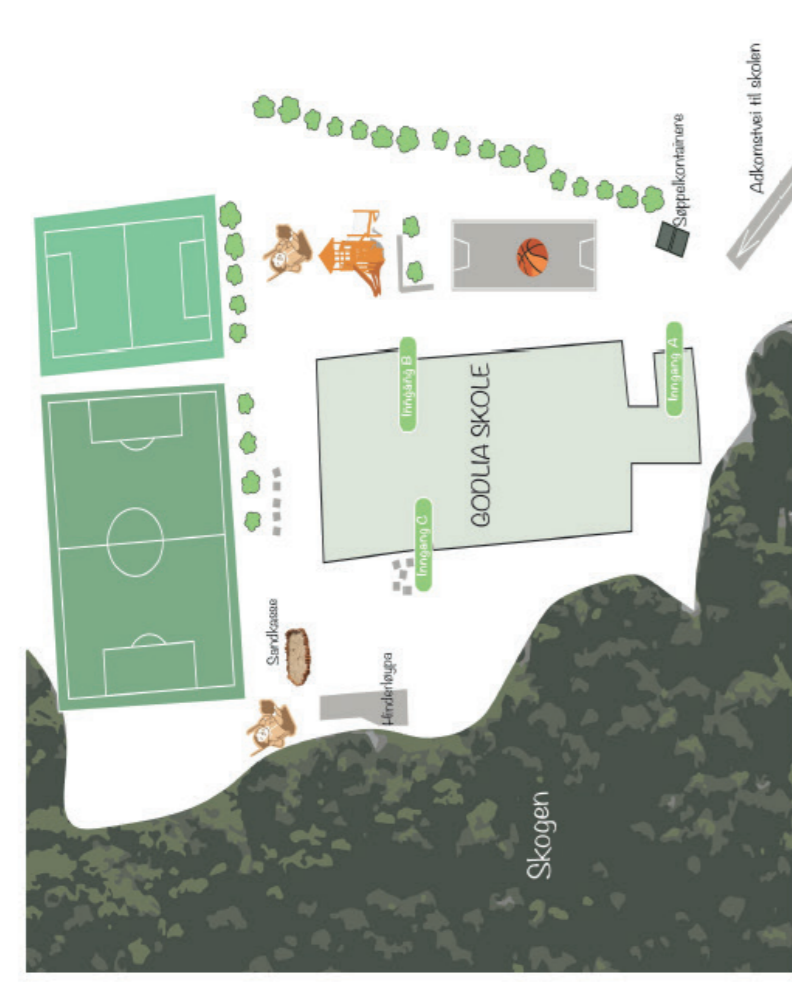

- b) Beskriv kort hvorfor du liker dette/disse stedene aller best.

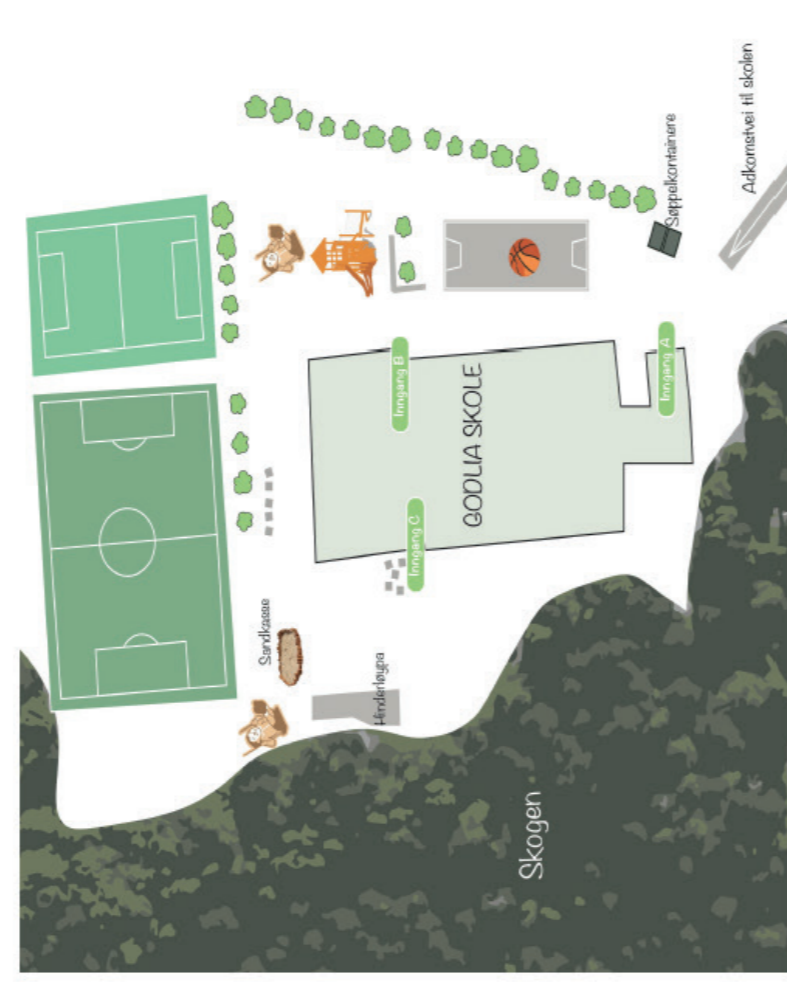
Se flere spørsmål neste side

Side 2 av 3

5. a) Finnes det områder i skolegården hvor du oppfatter at det er mer uro/trøbbel mellom elever enn andre steder i skolegården? (Vennligst marker på kart og/eller forklar hvor.)

6. a) Finnes det områder i skolegården hvor du oppfatter at det foregår mer mobbing enn andre steder i skolegården? (Vennligst marker på kart og/eller forklar hvor.)

Takk for at du deltok i denne undersøkelsen!

Side 3 av 3

Indikatoren «Mobbet av andre elever på skolen»

Indikatoren består av følgende spørsmål:

«Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?»

Svaralternativer:

Ikke i det hele tatt – En sjelden gang - 2 eller 3 ganger i måneden - Omtrent 1 gang i uken - Flere ganger i uken
Gjennomsnittet som vises i Skoleporten er beregnet ved å gi hvert av de fem svaralternativ en verdi fra 1 til 5. I Skoleporten har svaralternativet «Ikke i det hele tatt» verdien en, svaralternativet «en sjelden gang» har verdien to, «2 eller 3 ganger i måneden» har verdien tre, «omtrent 1 gang i uken» har verdien fire, og «flere ganger i uken» har verdien fem.

Det betyr at skoler hvor elevene bare krysser av på ett av de to første svaralternativene får et gjennomsnitt for mobbing på skolen mellom 1 og 2. Måten å beregne gjennomsnittsverdien betyr imidlertid at skoler med en skåre på for eksempel 1,3 også kan ha elever som opplever mobbing. En elev som krysser av for å oppleve mobbing «flere ganger i uken» har verdien 5 når skolens gjennomsnitt beregnes. Avhengig av hvor mange elever som er med i gruppen gjennomsnittet beregnes for, vil denne ekstremverdien påvirke gjennomsnittet i større eller mindre grad. Små utvalg blir i stor grad påvirket av ekstremverdier, større grupper blir mindre påvirket.

Et annet forhold som er viktig i tolkningen av gjennomsnittsverdier er at en og samme gjennomsnittsverdi, for eksempel 1,3, kan romme mange elevsvar av typen «2 eller 3 ganger i måneden» (verdi 3), eller færre elevsvar av typen «Omtrent 1 gang i uken» (verdi 4) og «flere ganger i uken» (verdi 5). Gjennomsnittskåren for indikatoren «Mobbing på skolen» viser med andre ord ikke hvilke svarkategori elevene har valgt. Skoleiere og skoleledere har imidlertid i rapportportalen til brukerundersøkelsen tilgang til en oversikt over hvilke svarkategorier elevene har valgt.

For lettere å få fram hvor mange elever som har krysset av for at de opplever mobbing på skolen, presenteres våren 2014 også andelen elever som opplever mobbing på skolen. Elevenes svar på spørsmålet «Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?» beregnes og presenteres med andre ord to ganger i Skoleporten. Indikatoren «Andelen elever som mobbes av andre elever 2 eller 3 ganger i måneden eller oftere» er beregnet ved å summere andelen elever som har krysset av for svaralternativene som per definisjon er mobbing, dvs: «2 eller 3 ganger i måneden», «Omtrent 1 gang i uken, og «Flere ganger i uken». Indikatoren viser andelen som har valgt disse tre svaralternativene. Som nevnt kan skoleierne og skolelederne få en slik oversikt ved å logge seg inn i rapportportalen til brukerundersøkelsen.

Eksempel på beregning av gjennomsnittsskåren for Mobbet av andre elever på skolen i Skoleporten:

Totalt 243 elever har svart på spørsmålet om mobbing på skolen de siste månedene
(200 + 27 + 10 + 3 + 3 = 243).

I Skoleporten har svaralternativet «ikke i det hele tatt» verdien 1, osv.

Gjennomsnittet for Mobbet av andre elever på skolen blir i Skoleporten beregnet slik:

$$\begin{aligned} & ((200*1) + (27*2) + (10*3) + (3*4) + (3*5))/243 = \\ & (200 + 54 + 30 + 12 + 15)/243 = \\ & 311/243 = 1,3 \end{aligned}$$

Norges miljø- og biovitenskapelig universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway